

ck

MEI '86
5e jrg., nummer 44
verschijnt tenminste
10 maal per jaar

MIO

mededelingen opbouwwerk

in dit nummer

- * Project bewonersparticipatie Verkeersveiligheid, nieuwe mogelijkheden voor ondersteuning van bewoners die het verkeer in hun wijk veiliger willen maken pag. 4
- * Een inspraak-experiment, waar de belangen van vrouwen en met name sociale veiligheid centraal stonden pag. 10
- * Als vervolg op het thema-nummer Ouderen (MO april 1986) in het katern Ouderen en Politiek (Bron: Samen op Weg, Auteurs Frans Vermeer en Martin van der Woude) pag. 15
- * Een 'nieuw' aandachtsveld voor opbouwwerk: een wijkgewijze en maatschappelijk gerichte aanpak gericht op preventie van vandalisme en kleine criminaliteit: een beschrijving vanuit Amsterdam pag. 27
- * De ANIB heeft onlangs een onthullend rapport gepubliceerd over de financiële positie van Arbeidsongeschikten pag. 31

pag.

- 3. Uitbreiding redactie
- 3. Circulaire Sociale Zaken over Werk en Welzijn
- 4. Project bewonersparticipatie Verkeersveiligheid
- 5. Werkplaats Samenlevingsopbouw Oost Nederland
- 6. Computer-oriënteringsdagen WAO-Platforms
- 6. Stichting Maatschappij en Ondernemings-spel afgelopen
- 7. Onderzoeksrapport "Duur betaald"
- 8. Peuterboekje "Spelen, spelen, spelen"
- 9. Vrouwen over de sloot: inspraakexperiment Sloterdijk over sociale veiligheid
- 12. Onderzoek naar positie opbouw-/buurtwerksters
- 12. Vrouwen en politiek
- 13. Handleiding vrouwen en nieuwbouw
- 14. Naar aan kleurrijke belangenbehartiging
- 15. Ouderen en politiek
- 21. Rectificatie
- 22. Nieuw initiatief: Panel Jaarverslag in het Opbouwwerk
- 23. Enquete onder coördinatoren plaatselijke opbouwwerk-instellingen
 - 24. Samenvatting resultaten woningnood
- 26. Schade bij groot onderhoud
- 27. Een nieuw aandachtsveld voor opbouwwerk
- 30. Studiedag na-oorlogse wijken
- 31. De financiële positie van arbeidsongeschikten
- 33. VIBOSO-schrift nr 3: Opbouwwerk in projectvorm
- 34. Bewonerszelfbeheer in Cochran Gardens
- 36. De toekomst van het stedelijk beheer
- 37. Strategien voor machtsvorming; de netwerkbenadering
- 38. Jongeren op straat
- 39. Budgetkrant

UITBREIDING REDACTIE

Charlotte Krop - redactrice van Mededelingen Opbouwwerk - heeft op 7 mei jl. een zoon gekregen die Pieter Jurjen is genoemd. Redactie en vaste medewerk(st)ers wensen haar veel geluk!

CIRCULAIRE SOCIALE ZAKEN OVER WERK EN WELZIJN

In een schrijven aan alle hoofdinspecteuren-directeur van de arbeidsvoorziening en de GAB-directies heeft Minister De Koning van SoZaWe zijn beleid inzake Werk & Welzijn uiteengezet.

In zijn brief van 3 april geeft de bewindsman een uiteenzetting over de doeleinden en werkwijze van Werk & Welzijn. En voorts geeft hij - onder verwijzing naar het met de Kamer gevoerde overleg - de voorwaarden aan waaronder subsidiëring kan plaatsvinden.

Hij gaat daarbij accoord met 100% subsidie van het bruto minimum-loon inclusief werkgeverslasten, alsmede f. 2.500,- per vervulde vacature waarover totaal vrijelijk beschikt kan worden.

Voor begeleiding, c.g. "makelaarskosten" om de uitwisselingen tussen vrijgestelde werknemers, aanstellingen e.d. te realiseren, stelt de bewindsman geen middelen beschikbaar.

Voorts tekent hij aan dat de bekostiging gebonden is aan de fondsen voor bijzondere regionale projecten en deelt mee dat de GAB-directies zelfstandig kunnen beslissen over subsidiëring.

Het Landelijk Samenwerkingsverband heeft in een onlangs gehouden vergadering vastgesteld dat, hoewel de Minister thans na aanhoudende druk vanuit de samenleving en de Tweede Kamer hiermede ten principale Werk & Welzijn als instrument erkent en in beginsel mogelijk maakt, i vele opzichten nog niet tegemoet gekomen is aan het zgn. 'minimumpakket' dat de instemming van de Tweede Kamer had.

Essentiële verschillpunten zijn onder meer dat dit minimum-pakket voorziet in subsidiëring in de loonkosten door de Rijksoverheid - en niet ten laste van de bovengenoemde bijzondere regionale projectgelden, als ook dat het om een minimum-project-duur van drie jaar zou moeten gaan. De doeleinden van de bijzondere regionale project-gelden zijn ook niet primair toegesneden op voorzieningen als Werk & Welzijn. Bovendien zijn die budgetten per GAB beperkt van omvang.

Het Landelijk Samenwerkingsverband heeft in een schrijven aan de Vaste Commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid deze op de hoogte gesteld van bovenstaande. Voorts constateert het samenwerkingsverband dat het mede i.v.m. de verkiezingen en de a.s. vorming van een nieuw kabinet weinig zin heeft momenteel een nieuwe onderhandelingsronde met de Minister te openen. Het samenwerkingsverband kondigt aan dat het in een schrijven aan de formateur "Werk & Welzijn in de komende jaren" aanhangig zal maken.

Het aantal aan het samenwerkingsverband deelnemende regionale en stedelijke initiatief-organisaties is met de aanmelding van een provinciaal Limburgs initiatief inmiddels op 19 gekomen.

Wil van de Leur

PROJECT BEWONERSPARTICIPATIE VERKEERSVEILIGHEID

In het PBV werken samen: de Fietsersbond ENFB, Stop de Kindermoord, De Voetgangersvereniging VBV, Veilig Verkeer Nederland, het Platform Opbouwwerk en 't Nederlands Instituut voor Maatschappelijke Opbouw (NIMO).

Wat doet het PBV

Het PBV wil de ondersteuning verbeteren van bewoners die het verkeer in hun wijk veiliger willen maken. Die bewoners worden ondersteund door de Fietsersbond, de Voetgangersvereniging, Stop de Kindermoord en Veilig Verkeer Nederland met technische adviezen en bij onderhandelingen met de gemeente. Opbouwwerkers ondersteunen bewoners bij het organiseren van allerlei activiteiten, zoals acties voor veilige straten.

Verkeersveiligheidsorganisaties

De afstand - zowel letterlijk als figuurlijk - tussen bewoners en verkeersveiligheidsorganisaties blijkt vaak te groot voor een optimale ondersteuning. Het PBV helpt de verkeersorganisaties om hun ondersteuningswerk te verbeteren, onder andere door het starten van een periodiek overleg voor de verkeersconsulenten van de verschillende organisaties om kennis en ervaring uit te wisselen.

Opbouwwerk

Meer dan driekwart van de opbouwwerkers hebben regelmatig met de activiteiten van bewoners op verkeersgebied te maken. Toch hebben ze te weinig kennis om die bewoners optimaal te begeleiden. Op verkeersveiligheidsgebied gaan de ontwikkelingen immers razendsnel. Ook daaraan gaat het PBV iets doen. Voornamelijk door een evaluatie van een aantal praktijksituaties waarin opbouwwerkers aan verkeersproblemen gewerkt hebben. Die evaluatie zal uitmonden in algemene aanbevelingen.

Informatie

Het PBV zet een documentatiesysteem op om bewoners, opbouwwerkers en verkeersconsulenten op de hoogte te houden van alle hulpmiddelen en ondersteuningsmogelijkheden: films, brochures, cursussen, adressen en informatie over verkeersveiligheidsorganisaties, opbouwwerk, adviesbureaus, en instanties op verwante terreinen, zoals spelen. Deze informatie verspreidt het PBV gedurende de looptijd van het project door middel van "'t kan VERKEREN".

Waarom wil het-PBV dat

De organisaties die in het PBV samenwerken vinden het belangrijk dat bewoners meer invloed krijgen op de inrichting van hun woonomgeving. De woonomgeving bepaalt voor een belangrijk deel de kwaliteit, de leefbaarheid van een wijk. Beroerde straten moeten verbeterd worden. De bewoners weten vaak wat er mis is met de inrichting van hun straat. Daarom moeten gemeenten in hun beleid meer ruimte bieden voor de invloed van bewoners, voor bewonersparticipatie.

't kan VERKEREN'

Het PBV brengt vanaf september dit jaar een periodiek uit over ontwikkelingen op het gebied van inspraak bij verkeer en herinrichting van de woonomgeving. 't kan VERKEREN' geeft informatie over het functioneren van verkeersspreekuren, de betrokkenheid van bewoners bij gemeentelijke verkeersveiligheidsplannen, het raadplegen en informeren van bewoners

bij herinrichting van straten, de resultaten die buurtactiegroepen boeken en de positie van 'bijzondere' groepen als fietsers, kinderen, ouderen en gehandicapten.

Hoe denken bewoners erover?

Steeds vaker gaan gemeentebesturen over tot het formuleren van een verkeersveiligheidsbeleid. Het PBV acht dat een goede ontwikkeling. Onlosmakelijk daaraan verbonden is echter de vraag hoe het staat met het betrekken van de bevolking bij initiatieven van de overheid op het gebied van de verkeersveiligheid en -leefbaarheid. Geen verkeersveiligheidsbeleid zonder participatiebeleid.

Nu is er op het gebied van participatie, of inspraak, al een en ander gebeurd in ons land. Vooral op het gebied van de stadsvernieuwing is er veel ervaring opgedaan. Je zou zeggen dat het niet zo'n probleem moet zijn om die ervaring te vertalen naar het terrein van verkeer en verkeersveiligheid. Toch zitten daar een paar haken en ogen aan. De betrokkenheid van bewoners bij wat er zich in hun straat voordoet is minder dan bij hun woning. De organisatiegraad van bewonersgroepen die zich sterk maken voor een leefbare woonomgeving is minder dan die van groepen die bijvoorbeeld opkomen voor goede en betaalbare woningen. De organisatie van de overheid is minder ingespeeld op de vlotte realisering van verkeersveiligheidsmaatregelen dan op zoiets complex als woningbouw. De taken zijn verdeeld over verschillende diensten en bedrijven. Dat maakt het er voor bewoners niet gemakkelijker op om in dat gemeenteapparaat door te dringen en gehoord, laat staan serieus genomen te worden. Het PBV wil door inventarisatie van goede inspraakpraktijken daar wat aan veranderen. Zij zal daarover in eerste instantie berichten in haar periodiek.

't kan VERKEREN' is van belang voor iedereen die zich bezighoudt met verkeersveiligheid op lokaal niveau. Toezending is gratis, in ieder geval tot 1988.

Informatie bij Dick Jansen en Arno Ruigrok, PBV, p/a het NIMO, Haven-singel 8, 5211 TX Den Bosch, tel. 073-132505

WERKPLAATS SAMENLEVINGSOPBOUW OOST-NEDERLAND IS WEER VOLOP IN BEDRIJF

Het team van de Werkplaats bestaat uit de volgende personen:

Theo Arnink, stafmedewerker
Harmen Grebel, stafmedewerker
Fenny Hoekstra, secretariaat
Annelice Kluin, stafmedewerkster
Manon Sabas, secretariaat
Willem van de Wetering, coördinator.

Stichting Weson, Pikeursbaan 2,
7411 GV Deventer, tel. 05700-15766

COMPUTER-ORIENTATIEDAGEN WAO-PLATFORMS

Twaalf en dertien mei jl. waren vertegenwoordigers van 7 WAO-Platforms en de Algemene Federatie Lelystad in Zuid-Limburg bijeen om zich te oriënteren op de mogelijkheden van het gebruik van een personal computer en de rol die WAO-Platforms kunnen spelen binnen het Informatienetwerk Maatschappelijke Ontwikkeling (IMO).

De eerste dag werd een introductie-cursus computergebruik gevolgd, waar tekstverwerking, elektronische kaartenbak, integratie van de twee en rekenen en plannen met behulp van een 'spreadsheet' achtereenvolgens de revue passeerden, nog vooraf gegaan door een inleiding over opbouw en werking van een personal computer.

De inzet van de tweede dag was tweeledig: enerzijds de mogelijke rol en positie van WAO-Platforms binnen het IMO-project, anderzijds een begin maken met het vaststellen van de informatie-behoefte van de platforms. Om het beeld van een informatienetwerk aan te scherpen werd een demonstratie van Viditel gegeven, waarbij de aandacht met name op de bestanden van de FIRA en de voorlichtingscentrale Sociale Verzekeringen (VSV) was gericht. De evaluatie van deze twee voorbeelden leidde tot nogal wat negatief commentaar, wat o.a. resulteerde in een protestbrief in de 'Vidibus' van de VSV, waarin wordt gewezen op onvolledigheid en onjuistheid van de door de VSV verstrekte informatie.

De middag werd besteed aan de informatie-behoefte. Er werd een methode getest om deze te bepalen, in de komende tijd zal volgens deze methode verder worden gewerkt. Gedurende een week zal ook het informatie-gebruik worden bijgehouden, om zodoende een idee te krijgen van de verhouding tussen de informatie-wensen en het feitelijke gebruik.

STICHTING MAATSCHAPLIJ EN ONDERNEMINGSSPEL AFGELOPEN

Het samenwerkingsverband informatienetwerken heeft vorig jaar september een uitnodiging aan plaatselijke opbouwwerkinstellingen en enkele landelijke organisaties gericht om mee te doen aan het "Nationaal Ondernemingsspel". In totaal 14 plaatselijke en 2 landelijke organisaties hebben positief gereageerd.

In het spel ging het erom een chocoladefabriek tot zo hoog mogelijke winst te brengen. Er werd in poules van 7 elkaar beconcurrerende "fabrikanten" gespeeld.

In elke ronde (totaal 10) moesten er beslissingen worden genomen over onder andere 't aantal productie-eenheden, het salaris van werknemers en vertegenwoordigers, marktonderzoek en reclame en uiteraard de verkoopprijs en voorraad in de verschillende afzetgebieden.

Het spel werd met behulp van een computer-programma gespeeld. Daardoor was het mogelijk voor het nemen van de uiteindelijke beslissingen in een ronde de consequenties van verschillende mogelijkheden snel door te rekenen.

De winnaars van het spel, voor zover het de via het samenwerkingsverband deelnemende instellingen betreft, zijn Joost Heijmans en Jan Willem Springeling van het Ontwikkelingscentrum Welzijn in Enschede. Zij hebben de op één na hoogste winst gemaakt, echter door hun hoge score t.a.v.

het door hen gevoerde sociale beleid (ook dat telde mee) kwamen ze als winnaar uit de bus. Anton Haar van de Stichting Welzijn Zuidwolde werd tweede.

De gedachte achter het meedoen aan dit spel was dat het erbij gebruikte programma wellicht, na aanpassing, gebruikt kon worden in de opbouwwerk-praktijk, waar het dienst zou kunnen doen als hulpmiddel bij het nemen van strategische beslissingen.

Of deze gedachte reëel is zal worden besproken op een bijeenkomst op 11 juni (waar tevens de prijsuitreiking zal plaatsvinden). Bij een positieve uitkomst zullen afspraken worden gemaakt over de verdere gang van zaken.

Onderzoeks-programma

Op de hierboven genoemde bijeenkomst zal ook de stand van zaken m.b.t. de ontwikkeling van een programma-pakket voor het doen van eenvoudig buurt-onderzoek worden getoond.

Op dit moment wordt gewerkt aan een onderzoek naar stankoverlast en onderzoek naar de bouwtechnische toestand van woningen. Het 'stank-onderzoek' is het verst.

Per onderwerp zal het programma bestaan uit een deel waarin informatie over het onderwerp wordt gegeven en een deel voor het verrichten en verwerken van het onderzoek.

De bedoeling is dat het programma beschikbaar komt voor verschillende computers. Er komt ook een 'papieren' versie van. Uiteraard kan deze versie niet de mogelijkheden bieden van de 'digitaal'-versie, met name wat betreft de verwerking van onderzoeksresultaten.

Hans Pasker

ONDERZOEKSRAPPORT 'DUUR BETAALD'

De Stichting Y-tech heeft in opdracht van de werkgroep automatisering van de wijkopbouworganen en de St. Wijkopbouw Amsterdam een vergelijkend warenonderzoek gedaan naar de hard en software, die voor de werkzaamheden van de wijkorganen het meest geschikt zou zijn. Er zijn immers zoveel computers op de markt.

Het onderzoek heeft zich beperkt tot 3 typen computers: de MS DOS, MSX en de computers met een cp/m besturingssysteem.

Als uitgangspunt is genomen, dat de meest voorkomende werkzaamheden moeten kunnen worden verricht, nl.:

- tekstverwerking
- boekhouding
- archiefbeheer
- raadplegen externe databanken

In het rapport zijn opgenomen checklisten met aandachtspunten, waar de betreffende apparatuur aan moet voldoen en overzichten van mogelijke kostenposten.

Tevens is een prijsoverzicht van verschillende merken gemaakt.

De belangrijkste conclusie van het rapport is dat allereerst binnen de eigen organisatie gekeken moet worden waar het meest behoefte aan is en hoeveel geld men beschikbaar heeft. In sommige wijkorganen ligt het

accent op tekstverwerking, een ander vind de boekhouding een punt van belang.

De geïnventariseerde wensen kunnen vervolgens vergeleken worden met de in het rapport opgenomen checklist en prijsvergelijking. Met dergelijke gegevens in de hand kunnen er gerichtere vragen aan verkopers worden gesteld.

We denken dat dit rapport een aardige steun in de rug kan zijn bij het aanschaffen van een computer.

'Duur betaald' is verkrijgbaar bij de St. Wijkopbouw Amsterdam, Arie Biemondstraat 111, 1054 PD Amsterdam, telefoon 020-182082; kosten f. 6,—.

PEUTERBOEKJE "SPELEN, SPELEN, SPELEN"

Binnen het project "Intercultureel werken in de peuterspeelzaal", onderdeel van het project "Binnenlanders-Buitenlanders" van GAMMA, is een boekje ontwikkeld om ouders en kinderen een beetje vertrouwd te maken met een speelzaal waar kinderen met verschillende culturele achtergronden samen spelen.

In het boekje wordt in eenvoudige taal verteld wat een Marokkaans jongetje en een Nederlands meisje meemaken als zij voor het eerst een peuterspeelzaal bezoeken. Het verhaaltje is vertaald in het Turks, Marokkaans-Arabisch, Spaans, Italiaans, Portugees, Joegoslavisch, Engels, Surinaams en Papiamentu. De vertalingen staan op stickers en zijn los verkrijgbaar. Per boekje kan één vertaling worden bijgeplakt onder de Nederlandse tekst. Het boekje is er ook in een "arabische versie"; dat boekje leest van achter naar voren.

"Spelen, spelen, spelen" is te bestellen bij GAMMA, Postbus 14004, 3508 SB Utrecht. Een boekje (met Nederlandse tekst) kost f. 5,—, een vertaling f. 2,50, excl. porto. De arabische versie kost f. 7,50 + porto

"VROUWEN OVER DE SLOOT"

Inspraakexperiment Sloterdijk over sociale veiligheid

Inleiding

Misschien bent U wel eens in-, uit-, of overgestapt op het nieuwe station Sloterdijk in Amsterdam. Het station ligt er nu zeer verlaten bij, maar de ontwikkelingen voor de invulling van het omringende gebied zijn in volle gang. Met het gereedkomen van de westelijke tak van de ring-spoorbaan is hier een belangrijk knooppunt van het openbaar vervoer ontstaan. Het gebied Sloterdijk zal als "nevencentrum" (d.w.z. een gebied voor de vestiging van werkgelegenheid) ontwikkeld worden. Er komen kantoren en bedrijven en in het bijzonder wordt aandacht gericht op vestigingen op het terrein van telecommunicatie en informatica. Ook bestaan er plannen om woningen in het gebied op te nemen. De gemeente Amsterdam werkt voor de ontwikkeling van het nevencentrum Sloterdijk samen met Vastgoed Ontwikkelings Maatschappij (VOM) en het stedenbouwkundig bureau OD 205. De gemeente stelt een nota van uitgangspunten op, die momenteel in voorbereiding is.

In augustus 1985 heeft de wethouder voor de Ruimtelijke Ordening het plan opgevat om, als experiment, een overleggroep rond de ontwikkelingen in het gebied "Sloterdijk" te starten, waarbij de belangen van vrouwen en met name de sociale veiligheid centraal zouden staan. Dit sluit aan bij het in het concept-beleidsplan Vrouwenemancipatie geformuleerde voornemen om vrouwen meer te betrekken bij de inrichting van het stedelijk gebied. De aanleiding om de keuze voor "Sloterdijk" te laten vallen is terug te voeren op de discussies binnen de werkgroep "ruimtelijke ordening" op de door de gemeente georganiseerde studiedag "Gemeentelijk beleid en sexueel geweld" op 11 juni 1985. In deze werkgroep kwam het voorbeeld "Sloterdijk" meerdere malen naar voren; toen echter ontbrak de tijd om gedetailleerd op de planontwikkeling voor dit gebied in te gaan. (Voor een verslag van de studiedag zie: Vrouwen Bouwen & Wonenkrant, nr. 4, november 1985, blz. 18-19).

Doel en organisatie van het overleg

Het overleg had een tweeledig doel:

- formuleren van aanbevelingen, in eerste instantie ten behoeve van de nota van uitgangspunten voor Sloterdijk, op het terrein van sociale veiligheid en overige belangen van vrouwen
- bezien of deze overlegvorm een juiste keuze is om de invloed van vrouwen op stedenbouwkundige ontwikkelingen te bevorderen.

Omdat er geen toekomstige bewoners voor dit gebied bekend zijn konden zij niet benaderd worden om aan het overleg deel te nemen. Wel was bekend dat de AMRO-bank nabij station Sloterdijk een kantoor zou bouwen; de Emancipatiecommissie van de AMRO-bank werd dan ook uitgenodigd aan het overleg deel te nemen. Van deze commissie waren vier vertegenwoordigers aanwezig.

Daarnaast is besloten organisaties aan te schrijven waaraan vrouwen verbonden zijn die kennis en ervaring hebben op het terrein van vrouwen en ruimtelijke ordening. Dit resulteerde in drie deelnemers uit de kaartenbak van het Amsterdams netwerk Vrouwen, Bouwen & Wonen; één vertegenwoordigster van de Vrouwen Advies Commissie en één vertegenwoordigster van de werkgroep "Vrouwen en Structuurplan" aan de Universiteit van Amsterdam.

Bij het overleg waren verder aanwezig vertegenwoordigers van gemeente, VOM en OD 205 die bij Sloterdijk betrokken zijn, de adviseuse voor

sociale veiligheid van het stedenbouwkundig bureau en twee medewerkers van de gemeente met "emancipatie en ruimtelijke ordening" in hun takenpakket.

Een kleine complicatie was dat in oktober bleek dat de AMRO-bank niet bij Sloterdijk zou gaan bouwen. De vertegenwoordigsters van de bank bleven echter wel aan het overleg deelnemen ter behartiging van de belangen van gebruik(st)ers van het gebied.

In totaal zijn er in de periode september - november vier avondbijeenkomsten geweest. De deelnemers aan het overleg hadden van te voren informatiemateriaal toegestuurd gekregen. Daarnaast is de eerste bijeenkomst geheel besteed aan het verstrekken van meer gedetailleerde informatie over de plannen en ideeën over de stedenbouwkundige invulling van het gebied. Hierbij werd gebruik gemaakt van kaarten, dia's en een maquette.

Om de inhoudelijke discussie op de volgende bijeenkomsten te structureren is een lijst met besprekpunten opgesteld, die zeer werkbaar bleek. De besproken punten en geformuleerde aanbevelingen zijn verwerkt in een advies aan de wethouder voor de ruimtelijke ordening.

Inhoud advies

Het gebied Sloterdijk is vrij complex door de aanwezigheid van spoorlijnen en autosnelwegen. Het stationsplein ligt op 6 meter boven het maaiveld en mogelijk wordt dit niveau doorgezet in een aantal verhoogd gelegen assen. De grote betekenis van de werkfunctie zal er niet toe leiden dat er op elk uur van het etmaal levendigheid en drukte is. Belangrijk is grote aandacht voor de inrichting van én langs de toegangsroutes naar het station. "Overzichtelijkheid" blijkt telkens weer van cruciaal belang.

Samenvatting van enige hoofdpunten uit het Advies:

- woningbouw slechts dan als er een kwalitatief goed woonmilieu ontstaat en niet louter en alleen om het doel van sociale veiligheid te dienen,
- het realiseren van verhoogde assen heeft tot gevolg dat er tunnels en stijgpunten nodig zijn; met name tunnels kunnen onveilig zijn; voor het geval de verhoogde assen worden gerealiseerd, zijn er aanbevelingen geformuleerd voor situering en vormgeving van tunnels en stijgpunten; het verhoogde niveau moet dan ook zo lang mogelijk te gebruiken zijn om overzicht over het lager gelegen gebied (waar zich bijv. een parkeerterrein bevindt) te houden, wat betekent dat men op meerdere punten naar beneden moet kunnen,
- verkeerssoorten bundelen en voetgangersroutes niet langs blinde muren en grote parkeerterreinen; korte looproutes naar haltes openbaar vervoer en deze goed zichtbaar situeren,
- als er parkeergarages gebouwd worden, moeten zij overzichtelijk en goed verlicht zijn en bij liften moet er zicht op het interieur zijn,
- fietsparkeren zo dicht mogelijk bij het station. De situering van de plek waar de beheer(st)der van een fietsenstalling zich bevindt zal ook een functie moeten hebben voor de openbare ruimte: passanten zien dat er iemand is en de beheer(st)der ziet wat er zich buiten afspeelt; belangrijk hierbij is dat de stalling openblijft totdat de laatste trein gearriveerd is,
- het aantal voorzieningen in het gebied zal schaars zijn; daarom deze strategisch spreiden langs toegangsroutes naar het station,
- kantines van kantoorgebouwen/bedrijven op de begane grond situeren en een openbare functie geven,
- prioriteit dient gegeven te worden aan een winkelvestiging voor dagelijkse benodigdheden op een zeer centrale plaats in het gebied, zodat degenen die hier werken ter plekke hun boodschappen kunnen doen.

Evaluatie

Evaluatie van dit inspraakexperiment was een agendapunt op de laatste bijeenkomst. Allereerst bleek het voor de deelnemers soms moeilijk te zijn om te bepalen wat de marges in de plannen zijn. Aan de ene kant lijkt er al heel veel vast te liggen, aan de andere kant blijkt de invulling nog zo globaal dat ook slechts globale aanbevelingen mogelijk zijn. Het is moeilijk hoofdlijnen en specifieke stedenbouwkundige uitwerkingen duidelijk van elkaar te scheiden als er over de sociale veiligheid in een gebied gesproken wordt.

Er zal een strategie, gericht op optimaal effect, ontwikkeld moeten worden: het vaststellen van hoofdlijnen en deze naar de verschillende fasen van het planproces nader uitwerken.

Het benaderen van de plannen voor Sloterdijk vanuit de invalshoek van sociale veiligheid geeft een duidelijke richtlijn, maar hierbij valt er niet aan te ontkomen toch alle facetten van het plan (bijv. verhouding wonen/werken, verkeersstructuur, voorzieningenstructuur, stedenbouwkundige vormgeving, etc.) door te lichten. Al deze facetten bepalen namelijk in hoeverre sociale veiligheid gewaarborgd is of kan zijn. Hierbij kan dan het probleem ontstaan dat voorgaande beslissingen (en andere belangen, vaak van financiële aard), omdat zij niet meer ter discussie staan, als conditionerend ervaren waren. De overleggroep was van mening dat bij de allereerste beslissingen die over de invulling, van welk gebied dan ook, genomen worden, sociale veiligheid een uitgangspunt dient te zijn. Dit om te voorkomen dat men in latere fasen tegen een situatie oploopt die vanuit het oogpunt van sociale veiligheid problemen oplevert, maar moeilijk weer valt te veranderen.

Desalniettemin werd het als nuttig ervaren om in deze fase van het planproces mee te kunnen spreken en een advies op te stellen. In een later stadium kan men zich hierop baseren en kan getoetst worden hoe de uitwerking vorm krijgt.

Wat betreft de samenstelling van de overleggroep werd opgemerkt dat de combinatie van gebruikers (en/of bewoners) van een gebied en mensen die vanuit hun vak inbreng hebben zinvol is.

Men ervoer het als positief om het probleem "Sloterdijk" binnen een duidelijk afgebakende tijd onder de loep te nemen.

Het effect van dit overleg kan pas in een later stadium beoordeeld worden. In eerste instantie bij het vaststellen van de nota van uitgangspunten.

De overleggroep wil in principe (overigens wel afhankelijk van de beoordeling van het effect) bij de verdere planontwikkeling betrokken blijven. Het werd zinvol gevonden om ook bij andere projecten in de stad een dergelijk overleg te starten. Het hoeft niet altijd in dezelfde vorm en met hetzelfde thema.

Dit zal afhankelijk van de situatie gekozen moeten worden. Uiteraard geldt ook hier dat wel enig effect zichtbaar moet zijn.

Eigenlijk, zo werd gesteld, moet een dergelijk overleg geen experiment zijn maar een structureel onderdeel in het planvormingsproces.

Josephien van Wijk, Dienst Ruimtelijke
Ordeering Amsterdam, sector wonen.
Eerder verschenen in: Vrouwen Bouwen &
Wonenkrant, nr. 5, dec.'85/jan.'86.

ONDERZOEK NAAR DE POSITIE VAN OPBOUW-/BUURTWERKSTERS

Het werkcentrum Opbouwwerk Z.H. is al een aantal jaren werkzaam op het terrein Vrouwen en Opbouw-/buurtwerk.

Vragen waar zij zich mee bezighouden zijn: Wat is de eigen bijdrage van vrouwen aan het opbouw-/buurtwerk en hoe ontwikkel je projecten van vrouwen in de buurt rond economische initiatieven.

Het derde thema waar zij zich op richten is de positie van vrouwelijke beroepskrachten binnen de instellingen waar zij werkzaam zijn. Veel vrouwen ervaren nogal wat knelpunten rond hun positie. Binnen de cursussen en in contacten met vrouwen zijn zij dit veelvuldig tegengekomen. Om nu eens een exacter beeld te krijgen van de feitelijke positie van beroepskrachten die buurt- en wijkgericht werken, hebben zij de Universiteit van Leiden ingeschakeld om daar in de provincie Zuid-Holland onderzoek naar te doen.

De resultaten van dit onderzoek zullen in de herfst van 1986 bekend zijn.

Voor meer informatie Monique Jongerius,
Werkcentrum Opbouwwerk ZH, Singel 272,
3311 HK Dordrecht, tel. 078-141443 of
131595

VROUWEN EN POLITIEK

"Den Haag Voorbij? Vrouwen en Politiek is meer dan Vrouwen en Parlement" is een brochure geschreven door Judith Vega en omvat 13 pagina's, tevens literatuuropgave.

In het licht van de 2e kamer verkiezingen zijn veel publicaties verschenen over "vrouwen en politiek". Bijna alle gaan over hoe belangrijk het is dat er veel vrouwen in politieke organen zitten en hoe moeilijk het vrouwen wordt gemaakt. Het lijkt alsof vrouwen alle heil uit "Den Haag" moeten verwachten.

In deze brochure, uitgegeven door het Informatie en Documentatiecentrum voor de vrouwenbeweging (IDC), zet Judith Vega kanttekeningen bij deze verwachtingen. Zij geeft aan waarom véél vrouwen in politieke organen nog niet automatisch tot feministische politiek hoeft te leiden. Daarbij wijst zij er nog eens op dat de positie van vrouwen niet alleen wordt bepaald in "Den Haag", maar dat juist ook alle mogelijke officiële instanties, media, cultuur, etc. de traditionele visie op vrouwen uitdragen.

Deze brochure is een bijdrage aan de discussie over "vrouwen en politiek".

De brochure is te bestellen door
overmaking van f. 2,90 + f. 1,10
portokosten op giro 1882264 t.n.v. IDC,
Amsterdam o.v.v. "Den Haag voorbij"

HANDLEIDING VROUWEN EN NIEUWBOUW

In de nieuwbouw wordt weinig rekening gehouden met wensen en behoeftes van vrouwen, terwijl het nog steeds zo is dat zij veel tijd in de woning doorbrengen. Tegelijkertijd zijn er ook weinig vrouwen die haar eigen woonwensen kenbaar maken in de inspraak die in veel gemeenten aan de nieuwbouw vooraf gaat.

Door het meer betrekken van vrouwen bij de inspraak, kan bereikt worden dat woningen meer voldoen aan de wensen en behoeftes van de vrouwen die er gaan wonen.

Om dit te bereiken heeft het Nederlands Centrum voor Democratiese Burgerschapsvorming (NCDB), samen met de opbouwwerkster in de Amsterdamse Staatsliedenbuurt bijeenkomsten georganiseerd voor toekomstige bewoonsters van te bouwen woningen in deze stadsvernieuwingsbuurt. Deze bijeenkomsten vonden plaats vooraf aan de inspraak, voor de start van het ontwerp- c.g. bouwteam.

Doel van de bijeenkomsten is de toekomstige bewoonsters te ondersteunen bij het formuleren van haar woonwensen, hen te stimuleren deze wensen in te brengen in het ontwerp- of bouwteam en hen voor te bereiden op de gang van zaken in zo'n team.

Naar aanleiding van deze bijeenkomsten is nu een map verschenen, waarin deze bijeenkomsten staan beschreven.

In een algemeen gedeelte komen zaken aan de orde als vrouwen en woning-ontwerp, het programma van de zeven bijeenkomsten, de voorbereiding en de werving van de deelnemers. Het programma omvat hoe je van een inventarisatie van de activiteiten in de woning, via het maken van een woningplattegrond aan de hand van een maquette (maquette is bij NCDB te huur voor f. 25,— p.w.) komt tot het formuleren van individuele en gemeenschappelijke woonwensen. Verder wordt aandacht besteed aan de gang van zaken rond nieuwbouw en ontwerp-/bouwteam.

In het tweede deel zit een losbladige beschrijving per bijeenkomst; de bedoelingen, het programma in stappen, het te gebruiken materiaal en tips voor de begeleidsters.

De handleiding is geschreven voor opbouwwerksters en andere vrouwen actief in de volkshuisvesting, die zelf ook dergelijke bijeenkomsten willen organiseren.

Handleiding is te bestellen door overmaking van f. 10,— (incl. porto) op giro 2032327 t.n.v. NCDB, Amsterdam o.v.v. "Handleiding Vrouwen en Nieuwbouw", tel. 020-245265

NAAR EEN KLEURRIJKE BELANGENBEHARTIGING IN DE WIJK

Het Nederlands Centrum voor Democratische Burgerschapkunde te Amsterdam heeft een onderzoeksverslag gepubliceerd over samenwerking in de belangenbehartiging tussen migranten en Nederlanders in twee wijken. De centrale vraag hierbij is: **Welke voorwaarden en aandachtspunten zijn voor migranten en bestaande bewonersgroepen van belang om tot een goede samenwerking te komen?**

In heel veel wijken in Nederland zijn bewonersgroepen actief. Zij organiseren zich rond ervaren problemen in de woonsituatie en behartigen de belangen van bewoners naar de gemeente en verhuurders. Migrantengroepen zijn in buurtacties en in bewonersgroepen niet of nauwelijks vertegenwoordigd. Migrantengroepen zijn meest stedelijk georganiseerd en hebben vandaaruit geen organisatorische binding met bewonersgroepen. Kortom, migrantengroepen zijn de grote buitenstaanders als het gaat om zeggenschap en invloed op de eigen woonsituatie. Terwijl migrantengroepen vaak in wijken wonen, waar veel problemen zijn met de kwaliteit van de huizen, de voorzieningen en de woonomgeving. De woonlasten zijn voor velen onbetaalbaar.

Problemen waar iedereen in de wijk wel mee te maken heeft. Migrantengroepen hebben tevens te maken met discriminatie van nederlandse zijde. Ook in de woonsituatie. Denegerende folders van racistische organisaties, brutale invallen van de vreemdelingenpolitie en onfrisse leuzen. Soms zijn ook de buurtvoorzieningen moeilijk toegankelijk voor migrantengroepen of rijzen er stemmen als 'onze buurt voor de nederlanders'.

Gelukkig stellen veel bewonersgroepen zich nadrukkelijk op het standpunt dat iedereen ongeacht kleur of etniciteit recht heeft op goede betaalbare en passende woonruimte en een woonomgeving waar je je thuis voelt. Zij vinden het belangrijk om met migrantengroepen samen te werken aan de leefbaarheid van de wijk. 'Hoe kunnen we hen bereiken?' is een regelmatige verzuchting die vanuit bewonersgroepen naar voren komt.

Op het terrein van wonen, anti-racisme en behartiging van woonbelangen van migrantengroepen heeft de NCDB ook nog de volgende publicaties uitgebracht:

- Vreemdelingenhaat in de wijk: wat doe je ertegen?
- Kleur bekennen.
Hoe om te gaan met racisme in het buurthuis?
- Huisvesting buitenlanders.
Scholingsverslag stadsvernieuwing en volkshuisvesting van turkse- en marokkaanse bewoners.
- Bewonersboek.
Bewonersinformatie over stadsvernieuwing en acties.

Alle publicaties zijn te bestellen bij
NCDB, Singel 311, 1012 WJ Amsterdam,
tel. 020-245265

OUDEREN EN POLITIEK

In het vorige nummer van M.O., het themanummer "Ouderen en de zorgzame samenleving", is melding gemaakt van een initiatief van de Algemene Nederlandse Bond voor Ouderen (ANBO), om voorafgaand aan de Tweede Kamer verkiezingen een uitgebreide analyse te verschaffen van de partijprogramma's op het terrein van ouderen. Deze is inmiddels verschenen in het mei-nummer van het blad "Samen op weg".

Ter voorbereiding van het congres Ouderen en Politiek op 22 april j.l. zijn in een speciale congreskrant in hetzelfde meinummer nog bijdragen opgenomen als: een typering van het ouderenbeleid van de afgelopen vier jaar ("een forse onvoldoende"), een interview met Brinkman als verantwoordelijke minister voor het ouderenbeleid en samenvattingen van de congresstoespraken van de fractie-specialisten van de grote partijen op het ouderenbeleid.

Het congres Ouderen en Politiek had als vraagstelling: wat betekenen ouderen voor de politiek en wat betekent politiek voor ouderen. Onder meer is gesproken over onderwerpen als de verschuiving in de aandacht van de politiek voor jongeren naar ouderen, de zelfstandigheid van ouderen, de flexibele pensionering en uiteraard over de verhouding tussen ouderen en politiek.

Bij een eerdere beschouwing over de analyse van partij-programma's op het ouderenbeleid is al opgemerkt dat in feite het ouderenbeleid (nog) geen issue van betekenis is. Uiteraard accent-verschillen daargelaten, belijden alle partijen het belang van de nodige aandacht voor ouderen in de samenleving, zeker als het gaat om er zorg voor te dragen dat ouderen zolang mogelijk zelfstandig kunnen blijven.

De grote vraag is natuurlijk hoe je het moet waarderen dat de politiek zo eensgezind is over de richting waarin het ouderenbeleid zich moet ontwikkelen.

Het antwoord zal vooral afhangen van de vraag hoeveel middelen vrijgemaakt worden om het beleid in de richting van verzelfstandiging van ouderen te realiseren. Het antwoord zal echter ook afhangen van de mate, waarin ouderen en hun organisaties er in slagen hun eigen belangenbehartiging ter hand te nemen.

Om met het laatste te beginnen, de ouderenbonden nemen een steeds krachtiger positie in, waar het gaat om de belangenbehartiging van ouderen. Van een 'officiële' bekrachtiging daarvan in termen van een beleidsbeïnvloeding vanuit bijvoorbeeld een Raad voor het Ouderenbeleid, is echter geen sprake. Er is veel te doen geweest over een dergelijke Raad: de bonden hebben zich op het standpunt gesteld dat een dergelijke Raad zich moet kunnen uitspreken over alle zaken die de positie van ouderen raken, zoals ook het inkomensvraagstuk, de woonlasten etc. Het kabinet ziet meer in een invulling, gebonden aan de zorg- en hulpverlening, te regelen in de welzijnswet.

De Raad voor het Ouderenbeleid schijnt er wel te komen, maar onduidelijk is nog of de ouderenbonden voor het vraagstuk van de inkomens van ouderen hun opvatting moeten ventileren bij de verantwoordelijke minister, een adviesorgaan als de SER of terecht kunnen bij de bedoelde Raad. In feite komen in het interview met Brinkman in de congresmap de marges naar voren van de emancipatie en belangenbehartiging van ouderen en hun organisaties, wanneer hij het heeft over de vraag of er middelen vrij te maken zijn voor het ouderenbeleid via een verschuiving tussen departementen, zoals bijvoorbeeld Onderwijs en WVC.

Hij stelt dat het niet alleen een kwestie is van een simpele overheveling: "... Het is ook iets wat in de samenleving zelf aan de orde is. Zullen ouders straks dat geld automatisch overhevelen naar hun ouders in plaats van naar hun kinderen? Ik denk niet dat dat een natuurlijke trend is. Ik denk dat er een heleboel mensen redeneren: als we geld overhouden moeten we dat in onze kinderen investeren". Het is niet moeilijk om hier een analogie met het verwachte gedrag van de overheid in te zien.

Om nu de middelenvraag ten behoeve van het ouderenbeleid nog eens ter hand te nemen, volgt hier integraal een overzicht van vier jaar ouderenbeleid van de hand van Frans Vermeer en Martin van der Woude, twee medewerkers van de ANBO. Het verhaal spreekt boekdelen.

Vier jaar ouderenbeleid: Een forse onvoldoende.

Wat hebben de afgelopen vier jaar betekend voor ouderen?

Wat hebben de politieke partijen beloofd bij de verkiezingen van 1982 en wat hebben ze er van waargemaakt?

"Bedroevend weinig", zegt iedereen die de resultaten bestudeert.

Vier jaar geleden noteerde bijna iedere politieke partij: "Ouderen moeten zo lang mogelijk zelfstandig wonen. De maatschappelijke positie van ouderen moet versterkt worden." Aan het eind van de rit blijkt het tegenovergestelde gebeurd te zijn. Ouderen zijn nog armlastiger geworden dan ze al waren. Ouderen zijn afhankelijker van zorg en hulp geworden, worden zelfs richting verzorgingshuis gedreven. Ouderen staan niet sterker in de samenleving door 'flankerend beleid', want dat is vooral terecht gekomen bij gevestigde instellingen. Ouderen lijken verdwenen te zijn uit het landelijk huisvestingsbeleid.

Wat is er de laatste vier jaar echt bereikt voor ouderen? Om dat te ontdekken keken we naar vier belangrijke onderdelen in het ouderenbeleid. Naar democratisering in verzorgingstehuizen, iets dat al jaren wordt bepleit en beloofd door de diverse partijen. Naar het flankerend beleid dat ouderen zou ondersteunen bij de emancipatie en het langer zelfstandig thuis wonen. Naar het inkomen van ouderen, die 9,2% in koopkracht achteruit zijn gegaan. En naar huisvesting van ouderen, waarvoor het landelijk beleid niet versterkt maar verdwenen is.

Democratisering.

Voorzover er over ouderenbeleid werd gesproken, speelde bij de vorige verkiezingen eigenlijk alleen het beleid voor de verzorgingshuizen een rol. Dat was ook het enige wat direct opviel in de begroting. Hoewel bezuinigingen op de verzorgingstehuizen blijkbaar het belangrijkste verkiezingsvoornemen van de diverse partijen was, viel in de verkiezingsprogramma's van 1982 alleen maar te lezen dat een democratiseringsregeling wenselijk was. Het CDA zweeg over dit onderwerp. De democratisering speelde al minstens tien jaar. De democratiseringsgolf van de zestiger en zeventiger jaren is volledig aan de verzorgingshuizen voorbij gegaan. In een tijd dat iedereen wel inspraak heeft in zijn werk- en leefomgeving, zoals ondernemingsraden in bedrijven, inspraakprocedures bij bestemmingsplannen, bewonersorganisaties die meebeslissen over stadsvernieuwing, hebben bewoners van verzorgingshuizen nog altijd niets in te brengen over het beleid in "hun" huis.

De verzorgingshuizen zijn nog steeds instellingen die worden bestuurd door een groep mensen die in feite alleen maar verantwoording verschuldigd is aan zichzelf. Toch beslissen ze over de acht procent van de ouderen die in een tehuis woont. Bovendien worden de verzorgingstehuizen

voor een groot deel gefinancierd door de overheid.

Waar overheidsgeld naar toe wordt gesluisd, moeten betrokkenen op z'n minst zeggenschap hebben over het beleid van de instelling. Ook bewoners van een verzorgingshuis moeten wettelijk over dit recht kunnen beschikken. Om als overheid te pretenderen de maatschappelijke positie van ouderen te verbeteren, maar aan de andere kant 8% van de ouderen zonder inspraak te laten wonen in verzorgingshuizen (waar ouderen zelf ook een belangrijke financiële bijdrage aan leveren), is op z'n zachtst gezegd tegenstrijdig.

De afgelopen kabinetsperiode is weer een poging gedaan de democratisering in de steigers te zetten. Nadat minister Brinkman niets had geregeld in de nieuwe Wet op de Bejaardenoorden, beloofde hij in 1984 een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) waarin democratisering alsnog zou worden geregeld. In deze AMvB zou zowel de positie van de bewonerscommissie worden geregeld als de betrokkenheid bij de samenstelling van het bestuur. Vooral dat laatste stuitte op grote problemen. Er ging ruim een jaar overheen voordat de minister kwam met de beloofde AMvB. Terwijl de ouderenbonden altijd hebben bepleit dat de bewoners een deel van het bestuur konden benoemen, wilde de minister niet verder gaan dan het recht van aanbeveling en voordracht. Het bestuur kan de mensen die door de bewoners worden voorgedragen zonder meer afwijzen; het recht op voordracht waarborgt de invloed van de bewoners dus in het geheel niet. Het grote probleem bij het benoemen van bestuursleden ligt in praktijk vooral bij het CDA. Deze partij is bevreesd dat de identiteit van de tehuizen wordt aangetast. Een angst die in confessionele kringen meer leeft dan in socialistische en liberale kringen. Dat kan eventueel te maken hebben met het gegeven dat meer tehuizen een christelijke signatuur hebben dan een algemene levensbeschouwelijke. De PvdA wilde echter het recht van benoeming alsnog in een aparte wet regelen en blokkeerde de AMvB. COSBO-Nederland (het samenwerkingsorgaan van de drie ouderenbonden) heeft toen aangedrongen op een aparte behandeling van de regeling voor de bewonerscommissies en die voor de bestuurssamenstelling, zodat er tenminste iets geregeld zou zijn. Helaas heeft de minister toen besloten dat de provincies het maar moesten regelen. De democratisering van de verzorgingstehuizen is dus nog steeds niet wettelijk geregeld. De hele kwestie is over de verkiezingen heen getild. Zo kan het nog wel jaren duren voordat bewoners van verzorgingshuizen ook daadwerkelijk verantwoordelijkheid dragen voor het reilen en zeilen van "hun" huis.

Flankerend beleid.

Soms maken politieke partijen met regeringsverantwoordelijkheid rare sprongen. De democratisering van verzorgingshuizen was beloofd, maar ging uiteindelijk niet door.

Bezuinigingen op de verzorgingshuizen waren niet opgenomen in de verkiezingsprogramma's, maar zijn wel degelijk doorgevoerd. Eind 1983 werd besloten 342,5 miljoen gulden om te buigen op de begroting. Fors bezuinigen. Met als gevolg een afname van 3000 bedden en vermindering van de verzorging. Om de pijn iets te verzachten werd tegelijkertijd 28 miljoen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van een nieuw beleid: flankerend ouderenbeleid. De nota 'flankerend ouderenbeleid' bepleitte langer zelfstandig wonen via uitbreiding van de zorgvoorzieningen. Als tweede poot stond de algemene emancipatie van ouderen centraal. Plaatselijke ideeën en projectvoorstellen konden worden ingebracht bij het ministerie van WVC. Voor 1984 was WVC verantwoordelijk voor flankerend beleid. Per 1 januari 1985 is het beleid overgeheveld naar de provincies.

Het eerste jaar stelde het ministerie haar brievenbus beschikbaar voor plannen. Want zelf wist men daar ook niet wat er moest gebeuren. Met als resultaat dat plannen die werden ingediend niet serieus konden worden

beoordeeld. Men wist immers zelf niet wat men wilde. De hoop op nieuwe ideeën werd al snel de grond in geboord. De meeste plannen zijn ingediend door gevestigde organisaties. Vanuit het ministerie was er geen begeleiding. Bovendien moest men op de hoogte zijn van de mogelijkheid projecten in te dienen. Zeker 50 á 60% van de gehonoreerde plannen waren ideeën voor alarmeringssystemen, maaltijdvoorzieningen, wijkfunctie en verzorgingshuizen en vervoer. Een onderzoek van de Nederlandse Federatie voor Bejaardenbeleid concludeert dat deze voorzieningen ook zonder flankerend beleid wel van de grond waren gekomen, als ze tijdig onder een subsidieregeling waren gevallen.

Het emancipatie-onderdeel van het flankerend beleid is nauwelijks van de grond gekomen. Er is een klein aantal projecten ingediend door de ouderbonden. En de ouderen waren zelf ook niet op de hoogte van welk flankerend beleid dan ook. Laat staan dat ze wisten hoe en waar subsidies aan te vragen.

Het ministerie heeft niet getracht ouderen erbij te betrekken. De gevestigde instellingen wisten wel hoe ze het geld moesten binnenhalen. Bij de verdeling van de gelden gold in feite het recht van de sterkste en moesten de ouderen het opnemen tegen de gevestigde instellingen. Een vreemde gang van zaken. Gelden die vooral waren gereserveerd voor de emancipatie van de ouderen zelf, voor de eigen projecten, kwamen grotendeels bij de instellingen terecht. Het ging daarbij om startsubsidies, de eenmalige aanschaf van apparatuur, busjes en zo meer.

Wat er in 1985 is gerealiseerd aan flankerend beleid blijft duister. Het is ook niet langer een zaak van de landelijke overheid. In feite is de dubbele doelstelling van overheidszijde - emancipatie van ouderen en langer zelfstandig blijven wonen - doorgeschoven naar de provincies. Sommige provinciebesturen hebben - tenminste op papier - een heel aardige beleidsfilosofie over emancipatie van ouderen. Andere besturen hebben er nog geen kaas van gegeten. Voor de provinciale geledingen van de ouderenbonden wordt het nog een harde dobber om voor hun eigen emancipatie 'flankerend beleidsgeld' los te peuten bij provinciebesturen. Ook hier lijkt het erop dat instellingen de beste papieren hebben.

Vaste lasten.

"De ministers zouden eens een jaar van een AOW-inkomen rond moeten komen, dan zouden ze wel anders praten. Er wordt genoeg aan gas en telefoon verdiend. Ze kletsen als een kip zonder kop."

"In de koudeperiode heb ik alleen mijn huiskamer en keuken verwarmd. Slaapkamers niet, gang niet en niet hoger stoken dan 19 graden. In de nacht hele verwarming uit en 's morgens weer aansteken."

Twee citaten uit brieven over de hoge stookkosten, die de ANBO ontving na een oproep in "Samen Op Weg". De strekking van de brieven was grimmig. Niet ten onrechte. De afgelopen kabinetsperiode is de inkomenspositie van ouderen sterk achteruit gegaan. In 1982 beloofde het CDA de koopkracht van de echte minima te ontzien, de VVD had voor ogen de AOW-uitkeringen en de inkomend van de echte minima onaangetaast te laten. Het bedrag van de AOW is inderdaad niet gedaald, maar alle bezuinigingen en prijsverhogingen hebben de bestaanszekerheid van ouderen fors ondergraven. Vanaf 1980 is de koopkracht van de AOW met 14% gedaald; tussen 1982 en 1986 gebeurde dat met 9,2%. Een forse daling, die de combinatie is van rechtstreekse bezuinigingen en indirecte gevolgen.

De vaste lasten voor wonen zijn gestegen als gevolg van huurverhogingen, terwijl ook gas, water en licht duurder werden. Bovendien werd op de individuele huursubsidie bezuinigd. Over 1984 kon dat bedrag oplopen tot 135 gulden per maand. Ruim 40% van de ouderen ontvangt huursubsidie,

deze algemene bezuinigingsmaatregel van de overheid treft juist die groep extra hard.

Er zijn meer voorbeelden van overheidsmaatregelen die juist ouderen op kosten jagen, zoals de medicijnknaak. Deze extra bijdrage treft juist ouderen, omdat ze nu eenmaal meer medicijnen gebruiken dan andere groepen. Ook de tarieven van het openbaar vervoer stegen, de strippenkaart werd duurder en de zones kleiner. Allemaal incidenten die bij elkaar opgeteld het besteedbaar inkomen van ouderen fors hebben verkleind. Maar de lijst is nog niet af.

De bejaardenaftrek is afgeschaft. Ouderen met AOW en aanvullend pensioen betalen nu over een groter bedrag belasting. De bejaardenaftrek was een vast bedrag dat een oudere kon aftrekken van het inkomen, voordat belasting moest worden betaald. De gedachte hierachter was dat ouderen hogere uitgaven hebben op grond van hun leeftijd. In de nieuwe regeling is alleen een deel van de ziektekosten overgeheveld naar de algemene ziektekostenaftrek. In schril contrast hiermee staat de vorig jaar ingevoerde arbeidstoeslag die voor werkenden de belastingaftrek heeft vergroot. Hiermee maakt de overheid een scherp onderscheid tussen werkenden en mensen die afhankelijk zijn van een werkloosheidsuitkering of AOW-pensioen.

Diverse eigen bijdragen zijn ook verhoogd, zoals voor de gezinszorg en het aangepast vervoer. Ook op gemeentelijk niveau stegen de tarieven van onroerendgoedbelasting en reinigingsrechten. Om het verlies aan koopkracht te compenseren werd de eenmalige uitkering ingevoerd voor de echte minima. Mensen die boven hun AOW nog een klein pensioentje genieten, kwamen hiervoor niet in aanmerking. Hoewel ze soms na alle extra lasten zoals belastingen en ziekenfondspremie minder overhielden. Verder heeft de eenmalige uitkering het nadeel dat deze het inkomen compenseert tot de koopkracht van een jaar daarvoor zonder eenmalige uitkering. Dus de eenmalige uitkering zorgt er alleen voor dat het koopkracht-verlies een jaar vertraagd wordt.

De AOW ging weliswaar iets omhoog maar doordat de kosten van levensonderhoud sterk stegen, is de feitelijke inkomenspositie van de ouderen verslechterd. De daling van het vrij besteedbaar inkomen ondergraaft het overheidsvoornemen ouderen zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen en op die manier de rol van de verzorgingshuizen terug te dringen. De verslechterde financiële situatie van de ouderen maakt het voor velen steeds moeilijker de eindjes aan elkaar te knopen. Zo zou een nieuwe trek naar de verzorgingshuizen kunnen ontstaan omdat men daar in ieder geval verlost is van geldzorgen, een dak boven het hoofd heeft en verzekerd is van een warme maaltijd.

De inkomensdaling is niet alleen zeer pijnlijk voor ouderen, maar ook een duidelijk bewijs van inconsequent overheidsbeleid. Uit haar voornemen de ouderen zolang mogelijk zelfstandig te laten wonen, weigert de overheid de financiële gevolgen te trekken: het netto besteedbaar inkomen van ouderen op peil te houden. De druk op het AOW-inkomen zal een steeds grotere groep in de problemen brengen. Bovendien zullen ouderen minder in staat zijn de eigen maatschappelijke positie te versterken via deelname aan activiteiten buitenshuis. Ook een onbedoeld effect van de afgelopen kabinetsperiode.

Huisvesting.

Eén van de belangrijkste woonwensen van ouderen is zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen blijven wonen. De beide regeringspartijen VVD en CDA onderschreven in 1982 deze wens in hun verkiezingsprogramma's. Wonen, ook voor ouderen, is meer dan een dak boven je hoofd. De woonom-

geving, de bereikbaarheid van winkels, dokter, voorzieningen, openbaar vervoer, buurtactiviteiten zijn allemaal van invloed op het zelfstandig wonen van ouderen. De forse bezuinigingen op bibliotheken, club- en buurthuizen, gezinsverzorging enz. hebben in dit opzicht een negatieve invloed op het functioneren van ouderen in de wijk. De meeste ouderen, ruim 60% wonen in de oude wijken van de grote steden en juist ouderen zijn afhankelijk van wijkinstellingen voor de eigen activiteiten en de maatschappelijke ontplooiing.

Niet alleen de woonomgeving, ook betaalbare woonlasten zijn van invloed op langer zelfstandig wonen van ouderen. Vooral in de steden wonen de ouderen in oude huizen, veelal zonder douche. De energiekosten zijn hoog vanwege de slechte isolatie van de woningen. De huren daarentegen zijn laag. Wordt de oude wijk eenmaal gerenoveerd, dan hebben ouderen de mogelijkheid een betere maar wel duurere woning te betrekken. Bezuinigingen op individuele huursubsidie (40% van de ouderen ontvangt huursubsidie) zijn in dit verband beperkend. Huurverhogingen, bezuinigingen op huursubsidie en stijging van de energieprijzen ondergraven de betaalbaarheid van de woonlasten. Nu geven de ouderen al 40% van hun besteedbaar inkomen uit aan woonlasten. Ook hier is een ontwikkeling te bespeuren waarbij meer ouderen zich inschrijven voor verzorgingshuizen omdat ze de eindjes niet meer aan elkaar kunnen knopen. Het bezuinigingsbeleid zorgt ervoor dat veel ouderen niet meer zelfstandig kunnen blijven wonen.

In de afgelopen kabinetsperiode is een belangrijk instrument voor de totstandkoming van bejaardenwoningen verdwenen. Iedere gemeente kon vroeger een bedrag van 2000 gulden besteden aan extra voorzieningen zodat een woning geschikt was voor ouderenhuisvesting. Het ging om kleine aanpassingen, zoals minder drempels, handgrepen, enzovoort. De overheid heeft het volledige bedrag, ter grootte van tien miljoen gulden, in het gemeentefonds gestort. Iedere gemeente staat het nu vrij het bedrag van 2000 per woning te besteden aan eigen prioriteiten. De ouderenbonden vrezen dat de gemeenten andere zaken belangrijker vinden dan ouderenhuisvesting. Die vrees lijkt gerechtvaardigd daar de afgelopen jaren fors is bezuinigd op het gemeentefonds.

Slechts een klein deel van de ouderen die zelfstandig wonen (te weten 15%) hebben een aangepaste woning. Om ouderen langer zelfstandig te laten wonen, zijn meer aanpassingen op de lange duur noodzakelijk. Maar de overheid heeft een belangrijk instrument voor bejaardenhuisvesting uit handen gegeven. Het is nu aan de afzonderlijke gemeenten een beleid voor de bejaardenhuisvesting te voeren.

De positie van ouderen op de woningmarkt was al niet florissant. Ouderen hebben behoefte aan veelal kleine woningen, bestemd voor één- en tweepersoonshuishoudens. Juist in deze categorie worden weinig woningen gebouwd. Bovendien richten ook jongeren zich op deze huizen. Het aanbod is al krap, want het algemene woningbouwprogramma is nog altijd afgestemd op eengezinswoningen van drie á 4 kamers.

Tot slot.

Hierboven zijn enkele facetten belicht van het ouderenbeleid dat tussen 1982 en 1986 gevoerd is.

Rest alleen te concluderen dat de positie van ouderen de afgelopen jaren fors is verslechterd. Zowel in financieel als in maatschappelijk opzicht. Het gevoerde beleid stond vooral in het teken van bezuinigen en decentraliseren.

Een beleid gericht op financiële bescherming en maatschappelijke ontplooiing is niet van de grond gekomen. Zeker met het oog op de toekomst - het aantal ouderen zal verder toenemen - blijft dit een keiharde noodzaak.

De korte moment-opname van het ouderenbeleid ten tijde van het kabinet Lubbers roept herinneringen op aan een liedje van Koos Speenhoff:

"Opoe had haar hele leven
voor haar kinderen gesjouwd
al de jongens en de meisjes
waren na elkaar getrouwd.
Toen was opoe in gaan wonen
bij haar jongste lieveling
en daar wachtte ze geduldig
tot ze naar het kerkhof ging."

Dat moet anders. Op 21 mei hebben 1,7 miljoen mensen van 65 jaar en ouder hun stem uitgebracht op de politieke partij van hun keuze. "Kiezen staat gelijk aan meebeslissen", zeggen politieke partijen en hun lijsttrekkers altijd. Het grote stemmen-aandeel van ouderen moet dan ook zeker van beslissende invloed zijn op het ouderenbeleid van partijen en regeringsfracties. Er moet een beleid komen dat echt aandacht besteedt aan wensen en zienswijzen van ouderen zelf. Een beleid dus waarin ouderen zelf gehoord worden, een beleid waaraan ouderen zelf meedoen. We willen niet alleen 'armlastig' zijn, we moeten ook 'lastig' zijn; alleen dan zal de politiek iets voor ons willen doen.

Frans Vermeer
Martin van der Woude

RECTIFICATIE

In het M.O.-themanummer van april 1986 "Ouderen en de zorgzame samenleving" zijn op pagina 51 en 52 helaas de adressen van de landelijke organen voor ouderen foutief opgenomen. Hieronder volgen de juiste, nieuwe adressen:

Centraal Orgaan Samenwerkende Bonden van Ouderen in Nederland
Slachtstraat 12
Postbus 700
3500 AS Utrecht
tel. 030-314514

Unie van Katholieke Bonden voor Ouderen
Oranje Nassaulaan 1
5211 AR Den Bosch
tel. 073-123475

Prot.Chr. Ouderenbond
Pelmolenweg 6 A
7460 AG Rijssen
tel. 05480-16916

Het adres van de ANBO was juist vermeld.

nieuw initiatief PANEL JAARVERSLAG IN HET OPBOUWWERK

Het belang om met relatief "simpele instrumenten" te werken aan kwaliteitsbewaking én -verhoging van de producten van het uitvoerend opbouwwerk heeft tot een nieuw initiatief geleid.

Vanuit de opvatting dat het jaarverslag een middel is waarmee verantwoording wordt afgelegd door uitvoerende instellingen aan opdrachtgevers, subsidiënten en de openbaarheid, is besloten daaraan nadere aandacht te besteden. Het jaarverslag vormt in het algemeen een ondergewaardeerd werkstuk, toch vormt het in zowel de collectieve als de commerciële sector het middel bij uitstek om inzicht te bieden in en verantwoording af te leggen over handel en wandel van bedrijf of instelling. Het jaarverslag in het opbouwwerk vormt geen uitzondering op die regel.

Gekozen is voor de vorm van een afzonderlijke én vergelijkende toetsing van de jaarverslagen door een onafhankelijk panel. Deze methode wordt al enkele jaren met succes toegepast in de wereld van de "ondernemingsraden", een initiatief van het Maandblad OR-Informatie. De thans bij het opbouwwerk gevolgde panel-methode wijkt daarvan in zoverre af, dat inzendende/deelnemende instellingen niet alleen maar een bewijs van deelname en een algemeen jury-rapport ontvangen, maar ook een meer specifieke toetsing van het eigen jaarverslag. Daaraan kan de instelling dan desgewenst conclusies verbinden voor haar jaarverslaglegging in volgende jaren.

Samenstelling Panel:

Het Panel Jaarverslag bestaat uit een aantal deskundigen van buiten de eigen werksector, alsmede uit personen uit de klantenkring van het opbouwwerk. De samenstelling is als volgt :

Voorzitter:

Dr. Gradus Hendriks (65 jr)
Oud-Directeur-Generaal Maatschappelijke Ontwikkeling
Ministerie van WVC, Rijswijk (ZH)

Werksecretaris:

Drs. Gerda Hamann (36 jr)
Econome, Hamann Bedrijfsondersteuning, Vorden

Leden:

Gerard de Bruijn (42 jr) journalist,
hoofdredacteur Maandblad OR-Informatie, Amstelveen

Drs. Jan van Eeden (39 jr)
Wethouder Gemeente Den Helder, portefeuille Welzijn en
Onderwijs, Gewest Kop van Noord Holland

Nel de Nooy (57 jr)
actief in verschillende geledingen van Vrouwen in de Bijstand

Ger Posthuma (49 jr)
WAO-overleg West-Brabant, eerste woordvoerder Landelijk WAO-Beraad

Tilly Schenkels-van 't Riet (48 jr)
actief in een wijkorganisatie in Den Haag

Drs. Paul van Velpen (35 jr)
Bureau Welzijnsmarketing, Amsterdam

Mr. Ineke Weernekens, (33 jr)
juriste, Konsumenten Kontakt Den Haag.

In een eerste werkvergadering heeft het Panel beoordelingscriteria vastgesteld en een werkwijze. Hoewel het een in welzijnskring weinig ingeburgerde aanpak is, hebben de initiatiefnemers veel vertrouwen in de effectiviteit ervan.

Wanneer die verwachting ook feitelijk blijkt uit te komen, zal een dergelijke "toets-faciliteit" ook in de komende jaren geboden worden. De inzendtermijn voor dit jaar is inmiddels gesloten.

Secretariaat Panel Jaarverslag
in het Opbouwwerk
Prins Mauritslaan 26
2582 LS Den Haag tel. 070-521354

ENQUETE ONDER KOÖRDINATOREN PLAATSELIJKE OPBOUWERKINSTELLINGEN

Onder een steekproef van coördinatoren van plaatselijke opbouwwerkinstellingen is een enquête uitgezet over een aantal vraagstukken die (mede) het beleid van de plaatselijke instellingen raken.

Het bestuur van het Landelijk Platform Opbouwwerk achtte een dergelijke rondvraag van belang, omdat bijna alle "samenwerkingsverbanden" van plaatselijk werk zich concentreren op concrete uitvoerings-praktijken en - vernieuwingen en daarmee op uitvoerende opbouwwerkers.

Het is en blijft echter van bijzonder belang om én naar de voorwaardenkant waaronder plaatselijke instellingen moeten functioneren én naar de soms grote "omgevingsverschillen" tussen de ene en andere instelling voldoende genuanceerd inzicht te houden. Bovendien kan worden verondersteld dat ook coördinerende opbouwwerk-functionarissen bepaalde vraagstukken aan de orde gesteld willen zien. En ten slotte zijn er ook ontwikkelingen (bijv. automatisering) die door alle dimensies van de lokale instellingen heen snijden.

Over de uitkomsten van de enquête wordt momenteel rapport opgemaakt. Dit zal in eerste instantie aan de betrokken deelnemers worden voorgelegd.

SAMENVATTING RESULTATEN WONINGNOOD

De Landelijke Organisatie Belangengroepen Huisvesting (LOBH) heeft een onderzoek gedaan, dat onder de titel "Woningnood '86" onlangs is gepubliceerd. Onderstaand geven wij U een samenvatting van de onderzoeksresultaten:

1. Uit onderzoek van de LOBH blijken in 48 gemeenten met meer dan 50.000 inwoners totaal 453.343 huishoudens als woningzoekend ingeschreven te staan. Deze gemeenten hebben gezamenlijk bijna 6 miljoen inwoners (5.968.611).
2. Aangezien de meeste huishoudens uit meer dan 1 persoon bestaan zijn er meer dan 453.343 mensen op zoek naar passende woonruimte. Op basis van de onderzoeksgegevens komen we in deze 48 gemeenten op 613.580 mensen. Dat komt overeen met 10,3 % van de bevolking van die gemeenten.
3. Uit een Brandpunt/Intomart-onderzoek blijkt dat slechts ongeveer 77% van de woningzoekenden zich laat inschrijven bij de gemeente.
4. Op basis van de voorgaande gegevens komen we tot de schatting dat in Nederland op dit moment zo'n 1.500.000 mensen op zoek zijn naar passende woonruimte.
5. Uit een ander onderzoek, het Nationaal Rayon Onderzoek (NRO) van het ministerie van VROM, blijkt dat het aantal woningzoekende huishoudens (starters en doorstromers) in de periode 1982-1984 is toegenomen van 1.242.000 naar 1.488.000. Daarbij is een andere onderzoeksmethode gehanteerd.
6. In de afgelopen jaren is het aantal ingeschreven woningzoekenden sterk toegenomen. Een onderzoek van de Landelijke Aktie Woningnood (LAW) in 1978 liet een duidelijke groei zien van het aantal woningzoekenden van 1973 tot 1978. In 1985 blijkt het aantal woningzoekenden nog aanzienlijk hoger dan in de zeventiger jaren. In vergelijking met 1978 blijkt in 13 grote gemeenten het aantal ingeschreven woningzoekenden ruim 1,5 keer zo groot te zijn. Vergeleken met 1973 is het aantal zelfs verdrievoudigd. Dit is des te opmerkelijker als we bedenken dat het aantal inwoners van deze 13 gemeenten is vermindert.
7. Uit het LOBH-onderzoek blijkt dat 23,2 % van de woningzoekenden een netto-inkomen heeft van maximaal f. 1.067,— per maand, 43 % minder dan f. 1.300,— en 74 % minder dan f. 2.000,— netto per maand. In de grote steden blijkt het aandeel woningzoekenden met een laag inkomen relatief aanzienlijk hoger.
8. Van de woningzoekenden is 44,2 % starter op de woningmarkt en beschikt dus niet over zelfstandige huisvesting. Er blijken grote verschillen tussen de gemeenten onderling.
9. 29,2 % van de woningzoekenden is jonger dan 24 jaar.
10. Van de woningzoekenden is 42,7 % alleenstaand en vormt 31,4 % een tweepersoonshuishouden. Bijna tweederde van de woningzoekenden behoort tot de categorie 1 + 2 persoonshuishoudens. In de grote steden ligt dit percentage nog aanzienlijk hoger. Slechts 18 van de 48 gemeenten maakt een onderscheid naar éénoudergezinnen; in die gevallen blijkt 7 % van de woningzoekenden tot die categorie te behoren. Een belangrijk kenmerk van deze groep is het lage inkomensniveau.
11. Gemeenten hebben niet alleen verschillende registratiemethoden, ook de urgentiebepaling is zeer divers. Opvallend is de toename in sommige gemeenten van het aantal woningzoekenden dat vanwege te hoge woonlasten op zoek is naar een goedkopere woning.
12. Het door de woningzoekenden gewenste woonlastenniveau (huur + servicekosten) ligt in 20 van de 26 gemeenten die dit hebben geregistreerd tussen de 350 en 450 gulden. Gemiddeld bedraagt het gewenste

huurniveau 368 gulden. Dit komt globaal overeen met de werkelijk gerealiseerde huren bij alle verhuizingen in Nederland, zoals blijkt uit het Nationaal Rayon Onderzoek. Een uitsplitsing naar huurniveau in relatie tot inkomen is met de beschikbare onderzoeksgegevens niet mogelijk.

13. In veel gemeenten blijken verschillende drempels te bestaan voor inschrijving; economische binding, aantal jaren woonachtig in de gemeente, inkomen, normen voor passende woonruimte, inschrijfgeld. Veelal is inschrijving niet mogelijk voor woongroepen, centraal woonprojecten en voor kamerzoekers.
14. De wachttijden voor toewijzing van woonruimte blijken zoals verwacht sterk verband te houden met het woningtype, de locatie en het huurniveau.

Op basis van het voorgaande komen we tot de volgende aanbevelingen:

- a. de groei van het aantal geregistreerde woningzoekenden in de afgelopen jaren vereist een actief overheidsbeleid ten aanzien van de volkshuisvesting, ook in de komende jaren t.a.v. nieuw- en verbouw, beheer van de woningvoorraad en woonruimteverdeling.
- b. Gezien de woningvraag en de inkomenspositie van deze woningzoekenden is een verhoging van het woningwetprogramma noodzakelijk. Bovendien zal het nieuwbouwprogramma meer gericht moeten worden op de actuele en te verwachten vraag van de ingeschreven woningzoekenden.
- c. De toenemende differentiatie aan huishoudencategorieën en woonvormen vereist een grotere verscheidenheid in zowel het nieuwbouwbeleid als het verbouwbeleid, m.n. voor 1+ 2-persoonshuishoudens, ouderen en vormen van groepshuisvesting.
- d. Noodzakelijk is een overheidsbeleid, gericht op een beter gebruik en een hergebruik van de bestaande woning- en gebouwenvoorraad. Middels een aanpassing van de bestaande woningvoorraad kunnen zowel verschillende woningtypen als woningen met relatief lage huren worden gerealiseerd.
- e. Ten behoeve van de grote en groeiende vraag op de kamermarkt, dient de kamergewijze verhuur van woningen aan meerdere alleenstaanden door woningcorporaties en gemeenten, de sociale kamerverhuur, gestimuleerd te worden.
- f. Een verhoogd programma voor de verbouw van panden tot woonruimte is noodzakelijk gezien de mogelijkheid die hiermee wordt geboden tegemoet te komen aan nieuwe woonbehoeften, andere beheervormen en vormen van zelfwerkzaamheid. Bewoners moeten in dat verband meer mogelijkheden krijgen bij de planontwikkeling, de uitvoering en bij het beheer.
- g. Uitgangspunt van het volkshuisvestingsbeleid is het realiseren van voldoende goede en betaalbare woonruimte. Daartoe is een ander woonlastenbeleid vereist. In de afgelopen tijd heeft reeds een drastische verlaging van de huursubsidie plaatsgevonden voor de lage inkomensgroepen m.n. voor jongeren en alleenstaanden. Een verdere verlaging, zoals voorgesteld in het rapport "heroverwegingen 1985", is dan ook volstrekt onacceptabel. De minimum-huurgrens bij de individuele huursubsidie dient gezien het grote aantal starters en woningzoekenden met een minimuminkomen te worden verlaagd. Een verdere aantasting van de huursubsidie zal o.a. leiden tot grotere leegstand van duurdere woonruimte.
- h. De voorstellen die zijn gedaan in het rapport "Heroverweging 1985", bezuinigingsvoorstellen voor het huur- en subsidiebeleid in de negentiger jaren, zullen bij invoering een desastreuze invloed hebben op de omvang en de kwaliteit van de nieuwbouw en de bestaande woningvoorraad en vooral voor de huisvestingsmogelijkheden van de laagste inkomensgroepen. De bezuinigingsvoorstellen die worden gedaan zijn vooral gericht op huurders en woningzoekenden met een laag inkomen.

De resultaten van het LOBH-onderzoek tonen aan dat deze bezuinigingsvoorstellen volstrekt in strijd zijn met de ontwikkelingen op de woningmarkt en de toenemende woningvraag van woningzoekenden.

- i. Invoering van een landelijk geldend standaard registratiesysteem is noodzakelijk om sneller en betere informatie te verkrijgen over de aantallen ingeschreven woningzoekenden en over de woningvraag. Op basis van deze gegevens kan zowel op landelijk als op lokaal niveau een meer gefundeerd volkshuisvestingsbeleid worden gevoerd.

De brochure is te bestellen door overmaking van f. 6,— op giro 3067398 t.n.v. LOBH-informatie, Amsterdam, o.v.v. "Woningnood '86".

SCHADE BIJ GROOT ONDERHOUD

Wie vergoedt de schade?

Welke schade moet vergoed worden?

Hoe zit het eigenlijk met de rechten van de huurder en de plichten van de verhuurder, wanneer het om schadevergoedingen gaat?

Hoe regel je zo iets met je verhuurder?

Allemaal vragen die in deze brochure aan de orde komen.

Hoe zit het als een verhuurder geen onderhoud verricht en - we nemen maar wat - er ontstaat door lekkage schade aan behang en vloerbedekking? Wie betaalt de schade? Of: in buurt zus en zo wordt eindelijk na jarenlange actie van bewoners een groot-onderhoudsplan uitgevoerd. De huurders tevreden, zou je zeggen. Maar niet altijd. Tijdens de werkzaamheden kan onvoorzien schade aan eigendommen van bewoners toegebracht worden. Wie moet betalen? De bewoner, de verhuurder of de aannemer? Het probleem van schades aan eigendommen van huurders is iets wat veel voorkomt, maar waarbij huurders vaak aan het kortste eind trekken. Dat is niet nodig. Huurders hebben rechten, verhuurders plichten. In goed overleg tussen huurder en verhuurder kan veel schade voorkomen worden en kunnen afspraken gemaakt worden over hoe schade te repareren of te vergoeden is. Het informatieblad 'Schade bij onderhoud' gaat hierop uitgebreid in.

'Schade bij onderhoud' kost f. 0,50 per exemplaar, exclusief portokosten. De portokosten bedragen:

- 1 exemplaar f. 1,10
- 2 t/m 4 ex. f. 1,60
- 5 t/m 10 ex. f. 2,30
- 11 t/m 19 ex. f. 4,25

Hogere oplagen telefonisch bestellen: 072-117137. Onder genoemd telefoonnummer kunnen tevens andere publicaties van het L.O.S. worden aangevraagd.

Te bestellen door overmaking van de kosten van de folder + portokosten op giro 2996099 t.n.v. LOS, Alkmaar, o.v.v. ex. Schade

EEN NIEUWE AANDACHTSVELD VOOR OPBOUWWERK

- de behoefte aan een wijkgewijze en maatschappelijk gerichte preventie van vandalisme en kleine criminaliteit -

In dit artikel bespreek ik de manier waarop in Amsterdam via een wijkgerichte werkwijze het vandalisme wordt benaderd en wat de rol van het wijkopbouwwerk daarbij is, en meer in het algemeen, ook zou kunnen zijn. Allereerst ga ik in vogelvlucht in op de feitelijke landelijke ontwikkeling rond kleine criminaliteit en vandalisme.

Kleine criminaliteit zijn problemen, waarmee niet zo lang geleden de meeste mensen zich slechts zijdelings bezig hielden. Wel was vrijwel iedereen er wel eens getuige van dat bijvoorbeeld een groep jongeren een bushuisje vernielden, dat in een winkel goederen zonder betaling van eigenaar verwisselden, of was men zelf wel eens slachtoffer van een vernieling of diefstal. Meestal werd dat slechts als incident beschouwd, wat dan ook niet al te lang tot nadenken stemde, laat staan tot actie. De afgelopen tien jaar is het aantal gevallen van kleine criminaliteit en vandalisme echter aantoonbaar verveelvoudigd en handelt het meer dan om "losstaande incidenten". Die toename komt niet alleen naar voren uit politiestatistieken, maar ook uit de meer betrouwbare onderzoeken onder de bevolking naar "slachtofferschap" door het Centraal Bureau voor de Statistiek. Enkele recente cijfers over de huidige omvang.

Jaarlijks worden ongeveer de volgende aantallen mensen (ouder dan 15 jaar) tenminste 1 maal slachtoffer van de volgende voorvallen: fietsendiefstal: 640.000, vernieling aan auto: 920.000, overige vernielingen: 650.000, inbraakjes: 250.000, zakkenrollen: 210.000, andere diefstal: 600.000, bedreiging op straat: 300.000. a)

Globaal gesproken zou men kunnen stellen dat de omvang van de kleine criminaliteit het afgelopen decennium ongeveer verdubbeld. Tot zover de slachtofferkant. Uit onderzoek over vandalisme blijkt dat de helft van de jongeren onder de 17 jaar elk jaar wel eens wat vernielt. Overigens zijn deze daders in alle lagen van de bevolking in ongeveer gelijke mate vertegenwoordigd.

De belangrijkste factoren welke de toename van de kleine criminaliteit hebben veroorzaakt zijn m.i.:

- een sterke individualisering en een daarmee gepaard gaande afname van buurtgebondenheid en sociale controle;
- een afnemend toekomstperspectief, met name voor jongeren (die daardoor ook minder "te verliezen" hebben);
- een schaalvergroting op diverse terreinen in de samenleving, waardoor de besluitvormende instanties problemen "aan de basis" minder goed worden onderkend en opgelost.

Voorgestelde oplossingen als "meer politie" of "meer voorzieningen" bleken te simplistisch en hebben bij het tegengaan van kleine criminaliteit geen zoden aan de dijk gezet. Sinds 1970 is zowel de sterkte van de politie, alsook de hoeveelheid (jeugd)voorzieningen sterk uitgebreid, parallel aan de toename van kleine criminaliteit en vandalisme. Ook het terugdringen van de werkloosheid - hoe belangrijk dat op zich ook is - biedt amper soelaas. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat vandalisme, als een van de meest verbreide vormen van kleine criminaliteit - hoofdzakelijk gepleegd wordt door schoolgaande jeugd en niet door werkloze jongeren.

In Amsterdam is daarom getracht het vandalisme op andere manieren te benaderen. Namelijk door het bevorderen van een reeks preventief gericht maatregelen op buurtniveau. Het een en ander is beschreven in gemeen-

telijke nota "Meerjarenprogramma vandalisme-preventie 1985-1986", die nu volop in uitvoering is. b)

Het betreft een 21-tal concrete actiepunten, waarvoor op jaarbasis ongeveer een half miljoen gulden is uitgetrokken. De onderdelen betreffen ondermeer: een (vernieel)registratiesysteem, wijkacties, ontwikkeling van ondersteunende materialen voor het lager- en het voortgezet onderwijs, het stimuleren van "adoptiemaatregelen", onderzoek naar de relatie tussen vandalisme en bebouwde omgeving, verhalen van schade op aangehouden daders, het creëren van mogelijkheden tot een alternatieve schadeafdoening, enz.

In dit artikel wil ik wat nader ingaan op een onderdeel dat het meest voor het opbouwwerk van belang kan zijn, namelijk de "wijkacties".

Jaarlijks worden twee wijken aangewezen, waar de problemen rond vandalisme het meest gericht worden aangepakt. Om als zo een "actie-gebied" te worden aangewezen moet een wijk aan de volgende voorwaarden voldoen:

- verhoudingsgewijs veel vernielingen, wat kan blijken uit de registratie van het vandalisme;
- maatschappelijk draagvlak; bijvoorbeeld scholen, bewonersorganisaties, het wijkorgaan moeten "zin" hebben zich met het onderwerp bezig te houden;
- ambtelijk draagvlak; ook gemeentelijke diensten moeten in zo een wijk hun beste beentje voor kunnen zetten.

Vervolgens stelt de gemeente Amsterdam een zgn. wijkprojectleider vandalisme aan. Dat is iemand die in de betrokken wijk met veel instellingen reeds connecties heeft en bovendien ervaring heeft in coördinatie. Deze wijkprojectleiders zijn tegenwoordig ondergebracht bij het Advies- en Begeleidingscentrum voor het Onderwijs.

Op zich zou dat ook een andere instantie kunnen zijn met veel contacten in een buurt, zoals bijvoorbeeld het wijkopbouworgaan.

De eerste taak van de wijkprojectleider is het inventariseren van de belangrijkste problemen rond vandalisme, zoals die door instanties in een buurt worden ervaren en een oriëntatie rond de eerste "oplossingen". Daartoe worden met tientallen personen gesprekken gevoerd: met vertegenwoordigers van scholen, bewonersgroepen, jongerenorganisaties, club- en buurthuiswerk, woningbouwverenigingen, gemeentediensten, enzovoorts.

De wijkprojectleider bundelt vervolgens zijn of haar bevindingen in een verslag. Dit verslag wordt dan in een tweede ronde gebruikt als basis voor een nieuwe gespreksronde met sleutelpersonen, waarop ideeën voor oplossingen worden uitgewerkt en waarbij ook wordt nagegaan wat de sleutelpersonen zelf aan het oplossen van de problemen kunnen bijdragen. De wijkprojectleider gaat daarbij ook na wat die sleutelpersonen voor ondersteuning nodig hebben, zowel financieel als qua samenwerking. Als derde stap wordt, weer in nauwe samenspraak met de betrokkenen, een actieprogramma voor de wijk opgesteld. Zo'n actieprogramma bestaat uit een reeks "fijnmazige" maatregelen, die zoveel mogelijk worden toegesneden op de problemen zoals die zich in de praktijk voordoen. Voor de uitwerking daarvan krijgt de wijkprojectleider van de gemeente een bedrag van 25 duizend gulden ter beschikking, alsmede de noodzakelijke ondersteuning van gemeentelijke instanties.

Aan wat voor soort maatregelen kan men denken?

Wanneer bijvoorbeeld blijkt dat in een bepaalde straat veel jongeren buiten aan bromfietsen sleutelen - iets wat veelal gepaard gaat met olievlekken en lawaai-overlast - wordt in samenwerking met een buurthuis geprobeerd met de jongeren een sleutelwerkplaats op te zetten. Wanneer blijkt dat op een bepaalde basisschool, vervuiling en vernielingen hand in hand gaan, kan Stadsreiniging samen met de leerlingen

schoonmaakacties opzetten. Daarna kunnen de leerlingen bijvoorbeeld zelf een stukje van hun school opschilderen en plantsoentjes inrichten.

Wanneer blijkt dat na de sluiting van een disco of buurthuis veel vernielingen worden aangericht, terwijl tevens naar voren komt dat na die sluiting een halfuur op de nachtbus gewacht moet worden, zal de wijkprojectleider met het buurthuis en het vervoerbedrijf nagaan of een van deze beide tijden niet aangepast kunnen worden.

Kortom: voor specifieke problemen ter plaatse, die vandalisme in de hand werken, worden samen met de betrokkenen naar concrete oplossingen gezocht.

Daarnaast vinden bij zo'n wijkactie nog diverse maatregelen plaats die meer in het algemeen zijn gericht op het voorkomen van vandalisme in de wijk. Zo wordt bijvoorbeeld op alle scholen in de vorm van een project aandacht aan vandalisme besteed, in het sociaal-cultureel werk probeert men "spannende" of opbouwende activiteiten met jongeren op te zetten, enz. Een wijkactie kan worden afgerond met een "anti-vandalisme-week" of met een "leefbaarheidsweek". Daaraan wordt meegewerkt door verenigingen uit de buurt, jongerenorganisaties, winkeliers en gemeentelijke instanties. Door middel van tentoonstellingen, manifestaties en activiteiten laten deze instanties zien wat zij zelf voor de buurt kunnen betekenen, maar ook wat vandalisme voor hen betekent.

Voor alle hiervoor genoemde maatregelen geldt dat de coördinatie plaatsvindt door de wijkprojectleider en dat de praktische uitvoering ter hand wordt genomen door de instanties in de wijk.

Een vierde en laatste fase van zo'n wijkactie betreft een "beklijffase". De wijkprojectleider zoekt samen met de betrokkenen naar wegen om - waar nodig - de maatregelen te laten continueren. Vooral omdat veel mensen uit de buurt de maatregelen zelf heben uitgevoerd, blijken veel maatregelen te kunnen "wortelschieten".

Levert een dergelijke aanpak nu ook daadwerkelijk iets op?

In Amsterdam is in 1982 als proef zo'n wijkactie opgezet, waarbij ik destijds als wijkprojectleider optrad.

De proef is uitvoerig geëvalueerd, zowel op het organisatorisch verloop als op de uiteindelijke effecten. Allereerst bleek dat erg veel personen en instanties bereid waren om zich in te zetten om de benodigde activiteiten van zo'n wijkactie uit te voeren.

Voor de oplossingen van de problemen is dus een breed draagvlak te vinden. De effecten op het vandalisme werden gemeten aan de hand van een registratie van meer dan 10.000 vernielingen.

In het betrokken actiegebied liep de hoeveelheid vernielingen met een kwart terug, dit in tegenstelling tot de andere wijken van Amsterdam. Zo'n aanpak helpt dus! c)

Bij het opzetten van een wijkactie wordt tegenwoordig ook nauw samengewerkt met wijkorganen. Allereerst dient de wijkraad veelal als "klankbord" voor de wijkprojectleider. Zowel de wijkopbouwwerker als de wijkraad hebben in die zin een signalerende en sturende functie. In de fase van de uitvoering van de acties komen via de wijkorganen ook vaak actieve bewoners naar voren, die bereid zijn tijd in de praktische uitvoering van maatregelen te steken.

Ik denk dat - ook buiten Amsterdam - het opbouwwerk een nog sterker initiërende rol zou kunnen spelen bij het opzetten van dit soort wijkacties, gericht op vandalisme en/of kleine criminaliteit.

Namelijk: wanneer bewoners en opbouwwerk zelf wijkactieplannen zouden gaan voorbereiden en de uitvoering ervan zouden coördineren.

Deze gedachte is misschien op het eerste gezicht even wennen, maar toch

zeker niet onaannemelijk. Immers een wijkgerichte en maatschappelijke benadering van kleine criminaliteit en vandalisme:

- komt tegemoet aan een duidelijke behoefte onder de bevolking en buurtinstanties (en dus aan de doelgroepen van het opbouwwerk);
- blijkt effectief te zijn;
- betreft een actueel onderwerp, waarvoor ook de politieke wil aanwezig is;
- vindt nog vrijwel nergens plaats.

Kortom: er lijkt hier een nieuwaandachtveld aanwezig te zijn, waar het opbouwwerk zou kunnen proberen in te stappen.

Ik denk dat het opbouwwerk zich serieus zou moeten beraden of zij geen activiteiten in die richting zou moeten ontplooiën. Wanneer bewonersgroepen erin zouden slagen om het een en ander op de juiste manier voor te bereiden en naar de politiek te presenteren, is het heel goed mogelijk dat gemeentebesturen bereid zullen blijken het opbouwwerk voor de benodigde (extra) menskracht en activiteitskosten te subsidiëren. U zou daarmee Uw doelgroepen extra en op een nieuwe manier kunnen ondersteunen.

Martin Walop, Gemeentesecretarie, afd.
J.V.O., Rusland 7, 5e etage, 1012 CK
Amsterdam, tel. 020-5523499

Noten:

- a) Slachtoffers van Misdrijven - Centraal Bureau voor de Statistiek, 1983
- b) Meerjarenprogramma vandalisme-preventie 1985-1986, gemeenteblad 1985, bijlage O, gemeente Amsterdam
- c) Rapportage actie-onderzoek jeugd vandalisme, deel 5 (Evaluatie van anti-vandalisme experimenten) 1983 en deel 6 (Eindrapport) 1984, M. Walop, gemeente Amsterdam

STUDIEDAG NA-OORLOGSE WIJKEN

Zoals al eerder aangekondigd, is er 20 juni a.s. een studiedag, gewijd aan de problematiek van de na-oorlogse wijken. Deze studiedag is georganiseerd door het Platform Opbouwwerk in samenwerking met het LOBH. Hoofdvraagstelling is wat de positie en mogelijkheden van opbouwwerk en bewonersorganisaties zijn, om het alom gesignaleerde proces van verval te keren.

Aan de hand van bijdragen over de mogelijke betekenis van zelfbeheer als vorm om de betrokkenheid van bewoners tot uitdrukking te brengen en enige voorbeelden van initiatieven die door opbouwwerk ondernomen zijn, zal op die dag geprobeerd worden enig zicht te krijgen op de mogelijke aangrijpingspunten voor bewonersinitiatieven. Tevens zal aandacht geschonken worden aan enige opbouwwerk-invalshoeken zoals die in het kader van het PCG-beleid in ontwikkeling zijn. Belangstellenden kunnen zich nog opgeven voor deze studiedag bij het Platform Opbouwwerk, tel. 070-521354.

Jur de Haan

DE FINANCIËLE POSITIE VAN ARBEIDSONGESCHIKTEN

De Bond van Gehandicapten en Arbeidsongeschikten (ANIB) heeft door Bureau INTOMART een breed onderzoek laten instellen naar de financiële positie van arbeidsongeschikten. Een van de - vele - verdiensten van dit gedegen onderzoek is dat definitief wordt afgerekend met de vrij breed verspreide misvatting dat de arbeidsongeschikten gezien zouden kunnen worden als de 'rijke tak' van de verschillende categoriën uitkeringsgerechtigden. Zo maakt het onderzoek duidelijk dat 34% van de arbeidsongeschikten onder het bestaansminimum leeft. Ook heeft 76% als gevolg van een handicap extra kosten die niet worden vergoed en welke gemiddeld f.100,- per maand bedragen.

Een samenvatting van het rapport volgt hieronder.

Achtergrond

In Nederland ontvangen circa 800.000 mensen een uitkering wegens (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid. Uitkeringen wegens arbeidsongeschiktheid vinden plaats ingevolge de AAW (Algemene Arbeidsongeschiktheidswet) en/of WAO (Wet op de arbeidsongeschiktheid) of er is sprake van een uitkering van een pensioenfonds, zoals bijvoorbeeld het ABP (Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds). In een aantal gevallen zijn aanvullende voorzieningen in verband met bijzondere kosten, uit de AAW mogelijk.

In de afgelopen jaren zijn arbeidsongeschikten herhaaldelijk getroffen door bezuinigings- en kortingsmaatregelen. Nog per 1 januari 1985 zijn de uitkeringen verlaagd van 80 naar 70% van het laatstverdiende loon. De financiële positie van arbeidsongeschikten is vaak moeilijk. Velen worden geconfronteerd met extra kosten, die samenhangen met hun arbeidsongeschiktheid. Daarbij valt te denken aan extra kosten voor verwarming, dieet, huisapotheek, huishoudelijke hulp, vervoer enz.

Vraagstelling

Betrouwbare gegevens over de inkomenspositie van arbeidsongeschikten zijn niet voorhanden. De ANIB wil in die leemte voorzien en materiaal verzamelen waarmee zij haar opvattingen kan onderbouwen en dat als basis kan dienen voor verdere actie en discussie.

De vragen die beantwoord moeten worden zijn:

- Wat is de inkomenspositie van uitkeringsgerechtigde arbeidsongeschikten/gehandicapten en uit welke elementen is het inkomen opgebouwd?
- Wat zijn de extra kosten die zij als gevolg van hun handicap en/of arbeidsongeschiktheid hebben en wat is de hoogte van die kosten?

Methode van onderzoek

Voor het onderzoek zijn zelfstandige één- of meer-persoonshuishoudens onderzocht, waarvan tenminste één persoon die een arbeidsongeschiktheidsuitkering ontvangt deel uitmaakt.

Er is een a-selecte steekproef van huishoudens genomen. De steekproefgrootte is op $n = 800$ vastgesteld. Er zijn gestructureerde mondelinge interviews gehouden.

Het veldwerk is gedaan in de maanden februari en maart en leverde 812 bruikbare enquêtes op.

Aan de ontvanger van de arbeidsongeschiktheidsuitkering is een groot aantal gedetailleerde vragen over zijn of haar inkomen gesteld.

Persoons- en gezinskenmerken

Van de respondenten is 76% tussen de 45 en 64 jaar. Nagenoeg de helft

van alle respondenten is alleenverdiener, 79% is gehuwd of samenwonend.

In totaal heeft 76% als opleiding lager onderwijs of lager beroepsonderwijs genoten.

Ruim 70% van de respondenten is sinds 1976 of later arbeidsongeschikt en 92% is volledig arbeidsongeschikt (per ultimo 1985). De meesten zijn arbeidsongeschikt door storingen in het bewegingsstelsel, het zenuwstelsel, door overspannenheid en door hart- en vaatziekten.

Inkomsten

De gemiddelde arbeidsongeschiktheidsuitkering bedroeg over 1985 f. 17.146,— netto (f. 1.429,— netto per maand).

De totale gemiddelde inkomsten (inkomsten uit werk, inkomsten op grond van uitkering en overige) bedroegen over 1985 f. 20.917,— netto.

Van de alleenverdienershuishoudens heeft 76% een inkomen beneden de f. 25.000,—.

Vaste uitgaven

De totale vaste uitgaven (totale woonlasten, overige vaste lasten en schulden) bedroegen over 1985 gemiddeld f. 9.126,—.

Kosten in verband met arbeidsongeschiktheid

Arbeidsongeschikten/gehandicapten hebben vaak extra kosten in verband met hun handicap. Dat onderscheidt deze groep van andere groepen uitkeringsgerechtigden. Het kunnen kosten zijn aan huis (aanpassingen, verwarming, vloerbedekking), voor vervoer, voor dieet, voor huishoudelijke hulp, etc.

Voor alle kostencategoriën geldt dat in 1985 slechts een klein gedeelte van de respondenten, die in 1985 extra kosten hebben moeten maken, in aanmerking is gekomen voor een vergoeding. Niet minder dan 76% heeft als gevolg van een handicap extra kosten moeten maken die niet werden vergoed. Gemiddeld bedroegen die kosten f. 1.220,— netto over 1985, ofwel f. 100,— per maand.

In 1985 ontvingen 163 respondenten (20%) op één of andere wijze een vergoeding voor vervoerskosten ten gevolge van hun arbeidsongeschiktheid. Slechts 28% van hen ontving de vergoeding geheel in de vorm van voorschotten, terwijl iedereen die er om vraagt bij de bedrijfsvereniging recht heeft op voorschotten.

Uit het onderzoek blijkt dat een groot aantal respondenten (30%) duurzame goederen als een wasmachine of een koelkast binnen een jaar denkt te moeten vervangen. De helft denkt die goederen niet anders te kunnen aanschaffen dan door een lening, de vervanging uit te stellen of helemaal niet te vervangen.

Respondenten met een spaarrekening (30%) hebben veelal in 1985 hun spaargeld moeten aanspreken (73%).

55% is de laatste 3 jaar niet met vakantie geweest

43% zegt beslist niet of nauwelijks te kunnen rondkomen.

76% heeft in 1985 moeten bezuinigen op normale dagelijkse uitgaven als kleding, boodschappen, gas en licht, lidmaatschappen, etc.

67% denkt dat hun financiële situatie in 1986 nog slechter zal worden en

58% voelt zich nu al in het dagelijks leven belemmerd.

Het volledige rapport is te bestellen bij de ANIB, Verspronckweg 243, 2023 BH Haarlem, tel. 023-259281.

VIBOSO-SCHRIFT NR. 3:
 OPBOUWWERK IN PROJECTVORM

Het Vlaams Instituut ter Bevordering en Ondersteuning van de Samenlevingsopbouw (V.I.B.O.S.O.) te Brussel heeft onlangs in de reeks Viboso-schriften een nummer laten verschijnen, dat geheel gewijd is aan opbouwwerk in projectvorm. Het dossier is het resultaat van een praktijkonderzoek van streek- en buurtopbouwwerk, uitgevoerd door Luk Verbeke, staf-medewerker van Viboso.

In Vlaanderen is er maar weinig informatie beschikbaar voor groepen mensen die zelf voor hun belangen willen opkomen. In het opbouwwerk wordt voor de ondersteuning van deze groepen meer en meer gebruik gemaakt van projectmatig werk. Geleidelijk is hierdoor een eigen visie en methodiek voor het opbouwwerk in projectvorm ontstaan. Die visie en die methodiek is in een praktijkonderzoek geregistreerd en samengebracht rond een aantal vragen:

- hoe is de projectwerking in de sector opbouwwerk ingevoerd?
- wat zijn de ingrediënten van een opbouwwerkproject?
- welke voordelen levert dit werkinstrument op en hoe kunnen valkuilen vermeden worden?
- op welke manier kan een projectorganisatie opgebouwd worden en hoe ligt de verhouding dan met de bestaande instelling?

De inhoud van dit themanummer is gegroepeerd rond 4 samenhangende onderwerpen. Eerst wordt een introductie gegeven van het projectmatig werken, dat door de Vlaamse minister Poma in 1982 met veel nadruk werd geponeerd en de reacties vanuit het werkveld hierop. Vervolgens komt het 'Onderzoek projectmatig werken', dat in 1984 en 1985 is uitgevoerd aan de orde. De hoofdplicht van dit praktijkonderzoek lag in een systematische ontwikkeling van het projectmatig werken als eigen werkkader waarbij een verbetering van de werkkwaliteit werd nagestreefd op vier centrale aspecten: planning (doel- en strategiebepaling, fasering, vertaling naar projectplan); programmering (uitwerking per fase); evaluatie; registratie en rapportering.

Het derde hoofdstuk gaat in op de relatie projectmatig werken in het opbouwwerk. Na een uiteenzetting in z'n algemeenheid over projectmatig werken als 'handzaam werkmodel' komen projectmatig werken in het opbouwwerk, de voordelen en valkuilen aan de orde.

Tenslotte wordt ingegaan op de herstructurering binnen de Vlaamse opbouwwerksector en de betekenis hiervan voor 'de projectwerking'.

Wie van dit onderzoek de ultieme antwoorden verwacht komt bedrogen uit, wie praktische inzichten wil over de Vlaamse 'stand van zaken' m.b.t. opbouwwerk op een concreet niveau is met deze informatie aan het goede adres.

"Opbouwwerk in projectvorm" is uitgegeven als themanummer van het Tijdschrift Samenlevingsopbouw, jaargang 86 nr. 2.

Bestellen bij Viboso, Handelskaai 18,
 bus 3, 1000 Brussel, tel. 02/217.55.95
 ad B.fr. 100 (incl. verzending);
 betaling na ontvangst van factuur.

BEWONERSZELFBEHEER IN COCHRAN GARDENS

Cochran Gardens, St. Louis, een voorbeeld.

Bertha Gilkey is voorzitter van het stedelijk samenwerkingsverband van huurders-zelfbeheerorganisaties in St. Louis, Missouri.

Zij sprak (als enige bewoonster onder 1300 "deskundigen") op het jaarlijkse congres van het IFHP, de internationale federatie voor volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, dat eind 1985 in Boedapest werd gehouden. Op het congres werden de problemen van de na-oorlogse hoogbouw besproken.

Een verslag van de conferentie werd al eerder gepubliceerd in Mededelingen Opbouwwerk (en in Iglo).

De Vrouwen Bouwen en Wonen krant publiceerde in april 1986 het nu volgende stuk van Ied Guinee, die Bertha Gilkey persoonlijk kent.

Bertha Gilkey, een naam die in de Verenigde Staten een begrip is op het gebied van het organiseren van huurders van public housing projecten. Een mooie, zwarte vrouw, die zelf is opgegroeid in Cochran Gardens, het public housing project in St. Louis, waar ze nu nog woont. Het is een voorbeeld van woningverbetering, gecombineerd met het ontwikkelen van economische activiteiten oftewel het creëren van banen voor de arme zwarte bewoners en bewoners. Tegenwoordig wordt public housing geassocieerd met verwaarloosde blokken appartementen, waar arme mensen in wonen en in de VS betekent dat merendeels zwarten of mensen van etnische afkomst, veel alleenstaande vrouwen met kinderen.

Maar zo is het niet altijd geweest. Bertha's moeder was een van de eerste zwarten, die in een public housing project gingen wonen. Public housing was bestemd voor de lage en middeninkomens, voor gezinnen van soldaten en dergelijke en de huren werden ook niet gesubsidieerd. Tot 1973 waren de huren laag, zo'n 40 dollar per maand inclusief telefoon, gas en electra. Woningen en parken werden onderhouden, er waren recreatieprogramma's, er werd gelet op je gedrag. Bertha herinnert zich dat je buiten kon slapen, de deuren niet afgesloten hoefden te worden. Er was geen angst voor onveiligheid en misdaad.

Maar geleidelijk kwam er een verandering.

Aanvankelijk waren de bewoners 100% wit. Toen de verhouding 80-20% wit-zwart werd, stopte de gemeente met het planten van bloemen, bij 70-30 werden de parken niet meer onderhouden, 50-50 werd er bezuinigd op het onderhoud van de woningen en werden de recreatie-ruimten gesloten. De witten verhuisden toen massaal. Bij een verhouding van 20-80 wordt er geen onderhoud meer gepleegd en de veiligheidsvoorzieningen weggehaald.

In die situatie veranderde Cochran Gardens langzamerhand in een jungle. Zoals Bertha het beschreef: "Ik zag de angst in de ogen van mijn kinderen, ze konden niet meer buiten spelen, je kon de misdaad in de lucht voelen. In de liften en hallen van de flats werd gedeald, verkracht. Je wist niet meer, of je de lift of de trap moest nemen om thuis te komen; beide manieren waren even gevaarlijk."

In die situatie besloot Bertha dat er iets moest gebeuren. Drugsdealers, dieven, vaak de eigen zonen of broers van de vrouwen die er wonen, werd te verstaan gegeven dat ze niet meer geduld werden.

Naast de veranderingen, die hebben plaatsgevonden in materiële zin, is minstens zo belangrijk de verandering in de houding van de mensen zelf. "We zijn in staat geweest mensen meer zelfvertrouwen, waardigheid en trots te geven. Mensen hebben ervaren wat vrijheid is en zullen daarom hun nieuw verworven gemeenschap verdedigen tegen mensen die het niet zo nauw nemen."

Het gaat om een buurt van ongeveer 4000 bewoners, meerendeel zwarte, alleenstaande vrouwen met kinderen, die leven van een uitkering of onder het bestaansminimum.

In 1969 werd een massale huurstaking gehouden, waarin de bewoners protesteerden tegen het beheer van de public housing in St. Louis. Het kunnen mobiliseren van een grote groep merendeels vrouwen is nog altijd een van de pijlers, waaraan de organisatie haar successen te danken heeft.

Ze zijn klein begonnen met het opknappen van het trapportaal, het schoonmaken van de muren, een toegangsdeur inzetten en een was- en droogruimte maken.

Gesprekken met de dienst woningbeheer leidden tot overname van de eerste verdieping van het gebouw, die samen met de 8e tot 11e verdieping wordt opgeknapt.

Er komen ruimten voor gemeenschappelijke voorzieningen zoals wasserette.

Afspraken met de verhuurder van de wasmachines zorgen er voor dat deze onderneming arbeidsplaatsen oplevert voor vrouwen uit de buurt en dat 50% van de winst ten goede komt aan de organisatie.

De leverancier zorgt dan voor het onderhoud, vervanging en supervisie van het geheel.

Er is een kinderdagverblijf opgezet voor 260 kinderen, waar ook weer vrouwen uit de buurt betaalde functies in hebben.

Er is een eigen school met opleidingen voor het behalen van middelbare school diploma tot training in niet-traditionele beroepen.

Het schoonmaakbedrijf werd ontslagen en 25 vrouwen uit de buurt richtten hun eigen schoonmaakbedrijf op, dat niet alleen werkt ten behoeve van de flatgebouwen in Cochran Gardens, maar ook op de commerciële markt werkzaam is.

Er is een catering firma opgezet, die dagelijks voorziet in 875 maaltijden voor het kinderdagverblijf en voor ouderen.

Twintig vrouwen hebben een training gevolgd voor gezinshulp.

Naast werkgelegenheid in deze sectoren is ook een omvangrijk renovatieprogramma uitgevoerd, waarbij een woontoren, die ongeschikt was voor bewoning door gezinnen, is omgebouwd in een bejaardenflat. De kleine appartementen zijn doorgebroken, zodat er fraai gestoffeerde appartementen werden opgeleverd.

Ook is de woonomgeving aangepakt. Er is een buurtcentrum gebouwd in eigen beheer, waarvan ruimten ook weer op commerciële basis worden verhuurd.

Meer dan 750 banen zijn ontstaan voor de bewoners van de negen woonblokken. Banen in het beheer van woningen, onderhoud, bouw, veiligheidsdienst en kinderopvang, naast de al genoemde in catering service, gezinszorg, wasserette en schoonmaakbedrijf.

Samen met een projectontwikkelaar zijn meer dan 500 woningen gebouwd en worden er nog 175 gepland.

Interessant is dat deze organisatie, die ontstaan is vanuit een huurdersprotest, zich ontwikkeld heeft van huurdersvereniging naar huurderszelfbeheer en nu waarschijnlijk een van de eerste projecten in het land zal zijn, waar huurders het woningbezit overnemen en eigenaar-bewoners worden. Ze hebben uitgerekend dat ze dan in staat zijn de huren te verlagen, met name omdat de woningen net een ingrijpende renovatie voor 22 miljoen dollar achter de rug hebben op kosten van de federale overheid.

De commerciële ruimte, een winkelcentrum, dat ze nu willen ontwikkelen, zal nog eens leiden tot zo'n 200 tot 300 banen erbij.

DE TOEKOMST VAN HET STEDELIJK BEHEER

Onlangs realiseerde de vakgroep Realisatie en Beheer van de TH Eindhoven twee studiedagen over de toekomst van het stedelijk beheer.

In de documentatie stond het zo mooi omschreven. Stedelijk beheer is de continue zorg dat de bestaande gebouwde omgeving in goede conditie blijft ten behoeve van de maatschappelijke activiteiten waarvoor een gebied bestemd is. Essentieel voor het stedelijk beheer is dan ook coördinatie tussen de verschillende beleidssectoren: wonen, werken, voorzieningen, verkeer en woonomgeving. Hoe is het nu met de toekomst van het stedelijk beheer gesteld?

Zoveel is zeker: het beheer in-brede-zin zou wel eens overschaduwde kunnen worden door de veel engere beheersproblemen van de hoogbouwcomplexen uit de jaren '60.

De toekomst van het beheer ligt dan in het heden van het na-oorlogse woningbezit. Maar de toekomst van het stedelijk beheer ligt ook in het verleden van de stadsvernieuwingsoperaties, waarbij ervaringen zijn opgedaan met brede benaderingen.

Met name Davidson (Dienst Ruimtelijke Ordening Amsterdam) en Van Hylckama (Directie Onderzoek VROM) grepen hierop terug. Uit hun inleidingen werd duidelijk dat stedelijk beheer zweeft tussen vrees en hoop.

Davidson maakte duidelijk dat beheer nog lang geen issue is voor de politiek. De kwestie van het beheer is voor politici volstrekt oninteressant. Een opmerkelijke uitspraak omdat voor velen het tijdperk van het beheer al lang is aangebroken en er hoge verwachtingen worden gekoesterd.

Hij zocht een verklaring in de ervaringen van de stadsvernieuwing. De buurt ging toen breed staan tegenover het bestuur. De gemeente had het in feite niet meer voor het zeggen. Het gemeentebestuur is zijns inziens geschrokken van dit soort politieke gevolgen van de stadsvernieuwing. Daar komt bij dat ze uit eigener beweging niet zo snel in actie komt. Politici komen slechts in beweging als er ergens gepiept wordt. Van een optuigen van de projectgroepen stadsvernieuwing voor het beheer is absoluut geen sprake.

Van Hylckama benadrukte dat het bij beheer noodzakelijk is een onderscheid te maken naar niveaus (individueel niveau, straat/buurniveau en stedelijk niveau). Beheer heeft op deze niveaus verschillende verschijningsvormen en dynamieken. Op stedelijk niveau is het bijvoorbeeld te doen om 'innoverend beheer', de dynamiek van vraag en aanbod, stedelijk management. Essentieel in haar betoog was het in stand houden van de as buurniveau/stedelijk niveau.

Zo'n verbinding van niveaus is een les uit de stadsvernieuwing. Er was daar immers sprake van een buurtgerichte gefaseerde aanpak en een maatschappelijk draagvlak voor verbetering. Buurtorganisaties zijn voor de overdracht van informatie van groot belang geweest. Zij zouden zich nu voor beheer in kunnen zetten. Maar ook een gedeconcentreerde gemeentelijke capaciteit is een belangrijke voorwaarde voor het van de grond komen van beheer.

Buurtorganisaties zijn haars inziens van onschatbare waarde voor het beheersproces. Zij droeg de functie samenlevingsopbouw hierin een warm hart toe, bijv. in het overleg met de corporaties, het ondersteunen van huurdersverenigingen en de belangen van minderheden.

STRATEGIEËN VOOR MACHTSVERWERVING; DE NETWERKBENADERING

Macht is een beladen begrip. Het leidt tot associaties met onderdrukking en geweld. Het roept een beoordeling op in termen van goed en kwaad. Deze normatieve benadering staat een heldere analyse dikwijls in de weg. Macht kan ook neutraler worden opgevat. Dan kan op een meer afstandelijke manier bekeken worden waarop macht gebaseerd is. Over welke machtsbronnen beschikt iemand? In hoeverre is er sprake van afhankelijkheid? Wat zijn mogelijkheden tot verandering? Welke strategie kan het beste gevolgd worden?

Vooral in gecompliceerde situaties waar velen bij één probleem of één onderwerp betrokken zijn, is een heldere analyse nodig om op deze vragen een antwoord te kunnen geven.

In 'Strategieën voor machtsverwerving; de netwerkbenadering' geschreven door Maarten Snel (uitgave medio '86) wordt beschreven hoe een persoon, een groep of een organisatie (gesproken wordt van: actor) aan wie doorgaans weinig macht wordt toegekend, z'n machtspositie kan versterken. Daartoe worden eerst de aan elkaar gekoppelde begrippen macht en afhankelijkheid uitgewerkt. Vervolgens kunnen in een netwerk de afhankelijkheidsrelaties tussen actoren helder en inzichtelijk in beeld gebracht worden. De netwerkbenadering uit de organisatie-theorie wordt als belangrijk hulpmiddel daarbij gepresenteerd. Ook de strategiekeuze om de machtspositie te versterken, kan op de bestaande afhankelijkheden gebaseerd worden. Zo is het begrip afhankelijkheid de rode draad voor de in dit boek beschreven netwerkbenadering.

Een tweede rode draad is de positie en dus het gezichtspunt van waaruit de netwerkbenadering beschreven wordt: het versterken van de machtspositie van een relatief zwakke groep. 'De werkelijkheid' van die zwakke groep is het uitgangspunt. Om deze reden wordt die groep de centrale actor genoemd. Wie en wat vindt de centrale actor op zijn weg als hij zijn machtspositie wil versterken? Wie kan hem helpen een probleem op te lossen? Waarom beschikt hij niet over bepaalde vaardigheden? Hoe kan hij zich die toch verwerven? Welke actoren zullen zich tegen een door hem gewenste verandering verzetten? Het zijn stuk voor stuk eenvoudige vragen, maar de beantwoording ervan is minder simpel. Om antwoorden te kunnen geven, moet de gecompliceerde situatie van machtsverschillen, onderlinge afhankelijkheden en strategische overwegingen overzichtelijk worden gemaakt. Die noodzakelijke verheldering kan tot een bruikbare werkwijze leiden voor al diegenen die een relatief zwakke machtspositie willen versterken.

De netwerkbenadering is ontleend aan de inter-organisatietheorie, maar verder ontwikkeld in een nauwe relatie met de dagelijkse praktijk van groepen die hun positie willen versterken. Vaak waren daarbij ondersteunende beroepskrachten aanwezig, vooral uit het opbouwwerk maar ook uit sociaal-cultureel werk en gecoördineerd bejaardenwerk. De ondersteunende beroepskracht kan bij het versterken van machtsposities voor groepen of organisaties een belangrijke coalitiepartner zijn. Bij het bieden van die ondersteuning kan van de netwerkbenadering gebruik gemaakt worden. Het boek is geschreven zowel voor leden van groepen die hun positie willen versterken als voor de begeleiders van zulke groepen. Naast het verhelderen van een complexe situatie en het vergroten van het inzicht in de veranderingsmogelijkheden, is de netwerkbenadering zeer goed bruikbaar voor het gezamenlijk bepalen van de eigen positie en voor het gezamenlijk ontwikkelen van een strategiekeuze. Dat heeft vele voordelen:

De onderlinge samenhang in een groep blijkt daardoor toe te nemen; de

begeleidende (beroeps)kracht neemt een minder centrale positie in; de strategiekeuze is geen zaak (meer) van zuiver intuïtie of hocuspocus van de begeleider; de zelfstandigheid van de groep neemt toe. En tenslotte kan het opnieuw analyseren van een reeds bekende situatie met behulp van de netwerkbenadering resulteren in het omschrijven van platgetreden paden, waardoor nieuwe en onverwachte mogelijkheden binnen bereik komen. De opzet van het boek is als volgt:

In hoofdstuk II worden de begrippen Macht en Afhankelijkheid nader beschouwd. Ze blijken nauw aan elkaar verbonden te zijn. Macht is gebaseerd op de beschikking over machtsbronnen. Bij gebrek daaraan is er sprake van afhankelijkheid. Verschillende typen van afhankelijkheid passeren de revue.

In het volgende hoofdstuk wordt de Netwerkbenadering geïntroduceerd. Na enkele algemene beschouwingen wordt beschreven hoe een netwerk in kaart gebracht kan worden, vanuit het gezichtspunt van de centrale actor. Een en ander wordt toegelicht aan de hand van een voorbeeld.

In hoofdstuk IV wordt uiteengezet hoe een strategiekeuze ontwikkeld kan worden, gebaseerd op de bestaande afhankelijkheidsrelaties. Ook hier is het doel: het versterken van de machtspositie van de centrale actor. Het volgende hoofdstuk bevat een beschrijving van een praktijksituatie in Zeeuws-Vlaanderen op het gebied van patiëntenorganisatie. En in hoofdstuk VI wordt beschreven hoe een opbouwwerker de netwerkbenadering benutten bij het ondersteunen van de Samenwerkende Huurdersorganisatie in Roden.

Het boek is te bestellen bij Werk-
plaats Opbouwwerk Noord-Nederland,
De Jerden 9-11, 9202 VK Drachten, tel.
05120-118925

JONGEREN OP STRAAT

Jongerenwerk richt zich op de zogenaamde kwetsbare jongeren. Jongeren met weinig of geen opleiding, geen of smerig werk, met weinig kans op goede huisvesting. Vaak "lastig" in de omgang.

Het werken met deze jongeren is zwaar.

Onregelmatige en lange werktijden, veel spanningen en problemen en vooral nauwelijks richtlijnen.

Jongerenwerk is een vak waarvan de kennis steeds opnieuw met de werkers verdwijnt. Bijna niets is systematisch op schrift gesteld. Het boek "Jongeren op straat" wil in deze leemte aan overdraagbare kennis voorzien.

Samen met werkers is een methodiek van jongerenopbouwwerk ontwikkeld. Het model geeft op basis van een fasegewijze opbouw een helder beeld van de wensen en behoeften van jongeren. Het eerste deel van het boek bespreekt de belangrijkste punten van dit model met vele praktijkvoorbeelden. Het tweede deel behandelt actuele thema's waar iedere jongerenwerker mee te maken krijgt. Het uitblijven van perspectief op betaald

werk, de specifieke problemen van jongeren uit het buitenland, 'meidenwerk', drugs en alcohol, politie en justitie.

'Jongeren op straat' geeft een levendig en afwisselend beeld van het jongerenopbouwwerk in de jaren '80 en biedt tevens een handleiding voor al die mensen die zich beroepsmatig of vrijwillig inzetten voor de jongeren op straat.

Het boek 'Jongeren op straat', auteurs R. Veenbaas, J. Noorda, M. Borsjes, H. Westerhoff kost f. 49,50 en is uitgegeven bij V.U.G.A./Den Haag (tel. 070-614011)

BUDGETKRANT 1986

Het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (NIBUD) heeft een nieuwe editie van de jaarlijkse Budgetkrant gereed. Deze Budgetkrant is een folder met gemakkelijk toegankelijke voorlichting over omgaan met geld. Voor het eerst is een invulschema voor het maken van een jaarbegroting opgenomen, met uitvoerige toelichting. De krant geeft ook informatie over praktische onderwerpen als kostgeld, school- en studiekosten, de kosten van kleding. Voorts is er een apart invulschema voor het maken van een vakantiebegroting.

Het NIBUD verspreidt Budgetkranten niet zelf onder het publiek, maar stelt ze tegen kostprijs ter beschikking aan gemeentelijke voorlichtingscentra, banken, woningbouwcorporaties, sociale diensten en allerlei andere publieke instellingen. De hoge oplagen in 1984 en 1985 hebben aangetoond, dat er bij vele instanties behoefte bestaat aan dit voorlichtingsmateriaal. Voor maatschappelijk werkenden en andere adviesinstanties is de Budgetkrant bovendien een geschikt uitgangspunt gebleken om de huishoudfinanciën van cliënten op ongedwongen manier 'bespreekbaar' te maken.

PRIJSLIJST

<u>aantal:</u>	<u>per stuk:</u>	<u>verzendkosten:</u>
0 t/m 100 ex.	f. 0,35	f. 4,50
101 t/m 500 ex.	f. 0,30	f. 8,00
501 t/m 1000 ex.	f. 0,25	f. 15,00
1000 en meer	f. 0,20	f. 30,00

Te bestellen bij het NIBUD, Laan 20,
2512 GN Den Haag, tel. 070-469527 o.v.v.
aantal en door overmaking van het juiste
bedrag op giro 368700

HSA001000044
44
Tijdschriften MO

is een mededelingenblad voor het opbouwwerk.

M.O. verschijnt tenminste 10 maal per jaar: zes gewone en 4 themanummers. Een abonnement kost f. 32,50. Bij meer-abonnementen reductie op aanvraag. Losse nrs. f. 4,50, themanrs. f. 5,25, excl. porto.

Prins Mauritslaan 26 Redactie: Greet Hettinga, Maarten Snel
2582 LS Den Haag Wil van de Leur, Dorine Winkels

070-521354.

ISSN:
0168-06SX